

Metodika pro hodnocení potřeby podpory při právním jednání

Materiál pro soudní sociální pracovníky a soudce

CAMILLE LATIMIER

LEDEN 2025

Obsah

I.	Úvod	3
	Pro koho je metodika určena?	4
	Jaký je cíl metodiky?	4
	Co metodika je a není?	5
	Na jakých principech je metodika postavena?	5
	Jak s metodikou pracovat?	6
II.	Postup práce	8
1.	Krok 1: Kontakt a informace před schůzkou	8
2.	Krok 2: Schůzka s posuzovaným	8
3.	Krok 3: Sepište protokol o provedení hodnocení potřeby podpory při právním jednání	10
4.	Krok 4: Sepište zprávu o hodnocení potřeby podpory při právním jednání na základě schůzky s posuzovaným (a jeho blízkými)	10
III.	Jak zprávu sepsat?	11
1.	Jak člověk komunikuje? Jak se běžně orientuje?	11
2.	Jak člověk žije? Jak reálně funguje rozhodování a podpora při rozhodování?	12
3.	Kompetence člověka	17
4.	Další relevantní aspekty	17
5.	Rizika: Identifikace rizik a preventivní opatření	18
	Reference a další zdroje	20
	Přílohy	21

Poděkování

Děkuji všem sociálním pracovníkům za průkopnickou práci.

Velice děkuji soudním sociálním pracovnícím Kateřině Pomkové a Martině Tatkové a soudci Pavlu Kotradymu za jejich cenné podněty a zpětnou vazbu při tvorbě metodiky.

I. Úvod

V České republice je od roku 2010 součástí právního řádu Úmluva o právech osob se zdravotním postižením¹ (dále „Úmluva“). Úmluva potvrdila změnu pojetí svéprávnosti a opatrovnictví, která se v poslední dekádě uplatňuje ve světě. Touto změnou je posun od paradigmatu náhradního rozhodování k paradigmatu rozhodování (a právního jednání) s podporou.² Komentář Výboru OSN pro práva osob se zdravotním postižením formuluje, že taková podpora rozhodování „*musí respektovat práva, vůli a preference osoby se zdravotním postižením a nikdy by neměla dosáhnout úrovně náhradního rozhodování*“³. Model podporovaného rozhodování je definován jako model, který „*respektuje autonomii osoby*“⁴ a „*je tvořen z různých možností podpory, které na první místo staví vůli a preference osoby a respektují normy o lidských právech*“⁵. Zároveň Úmluva vyžaduje, aby smluvní státy poskytovaly osobám se zdravotním postižením přístup k podpoře nezbytné pro jejich právní rozhodování a aby se tato podpůrná opatření doplnila účinnými zárukami proti zneužití a zasahování do rozhodování člověka.⁶

Nový občanský zákoník („NOZ“) Úmluvu částečně reflektuje. Již neumožňuje zbavení svéprávnosti ani omezení pro jednání v běžných záležitostech. Možnost omezení svéprávnosti ponechává pouze jako krajní řešení a jako hlavní nástroje zavádí nová „podpůrná“ opatření bez omezování svéprávnosti. I z někdejšího opatrovnictví, coby nástroje náhradního rozhodování, se stal jeden z nástrojů rozhodování s podporou.

Nicméně změna legislativních předpisů nevedla ke změně smýšlení a každodenní praxe, právě například v oblasti opatrovnictví. Podle statistik⁷ se stále běžně používá pouze omezení svéprávnosti. Alternativní nástroje soudy využívají jen okrajově, zejména nápomoc při rozhodování: mezi lety 2014 a 2020 bylo rozhodnuto o smlouvě o nápomoci pouze ve 339 případech. Zároveň soudy rozhodují nejednotně, jejich praxe se liší okres od okresu. Například 12 okresních soudů (tj. 13,95 % okresních soudů) smlouvu o nápomoci ani v jednom případě neschválilo.

Jedním z mnoha důvodů je absence metodologického postupu pro hodnocení potřeby podpory při právním jednání u lidí s omezenou schopností právně jednat. Řízení o podpůrných opatřeních a řízení o svéprávnosti nestanoví konkrétní povinné důkazy. Zhlédnutí člověka a znalecký posudek by měly být zárukou, že nebude omezen člověk, který nemá duševní poruchu. Znalecký posudek je v takovém řízení sice závažným důkazem, nesmí však být jediným a nemůže nahrazovat nedostatek skutkových zjištění; soud jej musí hodnotit, nikoli přebírat doslovně (**nález ÚS ze dne 22. 11. 2012, sp. zn. II. ÚS 194/11**). Proto je důležité mít adekvátní nástroj umožňující zjistit, jaká je reálná situace člověka, jakou podporu potřebuje a jak mu tato podpora reálně funguje.

U dalších podpůrných opatření však znalecký posudek zpravidla není potřeba. Sociální práce lépe zmapuje a popíše schopnosti a dovednosti člověka při právním jednání. K výroku, že člověk má

¹ Č. 10/2010 Sb.m.s.

² Komentář, bod 3

³ Komentář, bod 17

⁴ Komentář, bod 26

⁵ Komentář, bod 29

⁶ Čl. 12, odst. 3 a 4

⁷ BROŽOVÁ RITTIHOVÁ, B. a REDLICOVÁ, A. *Podpůrná opatření pohledem statistik v SCHEU H. Ch. a DURAJOVÁ Z. (ed.), Lidé s postižením jako „nová menšina“ – právní výzvy a souvislosti*, Kancelář veřejného ochrance práv a Právnická fakulta Univerzity Karlovy, 2021, s. 35.

duševní poruchu, pak stačí lékařská zpráva. V případě, že soudce požádá o vypracování znaleckého posudku, je možné, že se závěry znaleckého posudku a závěry šetření budou lišit z důvodu jiného pohledu na posuzovaného člověka (medicínského versus sociálního).

Prvořadým úkolem soudu je posoudit, zda by posuzovanému bez omezení jeho svéprávnosti vskutku hrozila závažná újma, anebo zda postačí v jeho zájmu přikročit k mírnějším a méně omezujícím opatřením (např. nápomoc při rozhodování, zastoupení členem domácnosti, jmenování opatrovníka bez omezení svéprávnosti). Tento dokument nabízí soudním sociálním pracovníkům metodický postup, jak konkrétně popsat potřebu podpory posuzovaného při právním jednání.

Pro koho je metodika určena?

Tato metodika je napsána primárně pro **soudní sociální pracovníky**. Může však sloužit i dalším sociálním pracovníkům, např. z obce nebo ze sociálních služeb, kteří pomáhají lidem identifikovat potřebu podpory při právním jednání. Osoba, která provádí hodnocení potřeby podpory, by měla mít adekvátní kvalifikaci a disponovat znalostmi a sociálními dovednostmi pro sociální práci. Měla by umět správně komunikovat, aktivně naslouchat a vést rozhovor s respektem, empatií a taktem. Měla by také umět eticky reflektovat své postupy a postoje.

Jaký je cíl metodiky?

Hlavním výsledkem hodnocení potřeby podpory při právním jednání je **přehledná, popisná a strukturovaná zpráva o situaci posuzovaného**. Metodika by vás měla doprovázet v oblastech života relevantních pro právní jednání člověka formou rozhovoru tak, abyste mohli* a sepsat zprávu o situaci posuzovaného, která je postavena na reálných a konkrétních faktech.

Cílem metodiky je zhodnotit na základě přímého kontaktu s posuzovaným, zda:

- ✓ potřebuje podporu a pomoc při právním jednání (v jakém rozsahu, od koho podporu fakticky dostane),
- ✓ stačí nástroje právní podpory, jako jsou smlouva o nápomoci, zastoupení členem domácnosti, opatrovník či veřejný opatrovník bez omezení svéprávnosti,
- ✓ mu hrozí **závažná** újma, která by odůvodnila, že je možné přikročit k omezení svéprávnosti⁸.

Metodika by měla primárně sloužit jako podkladový materiál pro rozhodování soudce o svéprávnosti a o stupni podpory při právním jednání, který posuzovaný potřebuje (včetně oblasti omezení svéprávnosti a alternativních opatření).

⁸ Dle § 55 (2) občanského zákoníku.

Co metodika je a není?

Tato metodika nabízí nový pohled na situace posuzované osoby. Doplnuje informaci o potřebě podpory posuzované osoby při právním jednání v sociálním kontextu a v kontextu svých vztahů. Cílem je právě analyzovat potřebu podpory při právním jednání, nikoliv při každodenní rozhodnutí (co budu jíst, co si obleču, co si pustím v televizi) a identifikovat závažná rizika vyplývající z právního jednání. Vedete konstruktivní rozhovor, který by měl in fine sloužit osobě s potřebou podpory.

Metodika rozšiřuje doposud používaný pohled medicínského modelu postižení (diagnóza = absence nebo snížená schopnost se rozhodovat).

Metodika hodnocení potřeby podpory při právním jednání:

- NENÍ sociálním setřením posuzované osoby: není hodnocením neuspokojených potřeb ani hodnocením kvality podpory poskytované osobě.
- NENÍ nástrojem pro potvrzení zdravotního postižení nebo pro lékařskou ani klinickou diagnostiku zdravotního stavu osoby.
- NENÍ nástrojem pro hodnocení způsobů rozhodnutí nebo předchozích rozhodnutí člověka (zda je to dobré nebo špatné).
- NENÍ predikcí toho, co udělá/neudělá posuzovaná osoba v budoucnosti.
- NENÍ posuzováním přičetnosti (otázka trestního práva).

Zpráva o hodnocení potřeby podpory při právním jednání je součástí celé palety důkazů.

Na jakých principech je metodika postavena?

Metodika vychází ze stejných principů, na kterých stojí také Úmluva a částečně i občanský zákoník. Tato východiska by měl* a sociální pracovník*ce do své práce s posuzovaným zapojovat. Jedná se zejména o následující:

- Všichni lidé mají vůli a preference, které mohou být použity jako vodítko pro rozhodování v jejich životě.
- Otevřená a důvěrná komunikace s člověkem – respektování různých způsobů komunikace.
- Podpora samostatnosti a autonomie člověka⁹ – každý člověk by měl mít příležitost se rozhodovat a dostat adekvátně nastavenou podporu při rozhodování.
- Individualizace posouzení (rizika, zdroje podpory – využívané i potenciální), dovednosti a zkušenosti s rozhodováním jsou jiné u každého člověka.
- Využití přirozených zdrojů podpory (okolí člověka – rodina, přátelé, kolegové, služby), protože platí princip, že čím více lidí je zapojeno, tím větší je ochrana.
- Všichni lidé mají právo na to, aby nebyli zanedbáváni, zneužíváni, aby jim nebylo ubližováno a aby nedocházelo k žádnému nepatřičnému ovlivňování nebo nátlaku.

⁹ Viz principy zákona o sociálních službách a principy Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením.

- Princip subsidiarity – přednost mají mírnější prostředky před omezením svéprávnosti (§55 (1) OZ).

Důležité!

Duševní způsobilost se vztahuje k rozhodovacím schopnostem osoby, které jsou přirozeně u každé osoby různé a mohou se lišit v závislosti na mnoha faktorech, včetně faktorů vycházejících z prostředí a sociálních faktorů.

Kdykoli se posuzuje schopnost člověka rozhodovat, musíme mít na paměti, že:

- schopnost jednat/rozhodovat se, se může změnit v závislosti na situaci, na prostředí a na momentálním psychickém rozpoložení;
- způsobilost se může v průběhu času měnit;
- každý může učinit „iracionální“ rozhodnutí, a to nemá nic společného s jeho schopností se rozhodovat.

Jak s metodikou pracovat?

Metodika je vodítkem k sepsání zprávy z přímého kontaktu s dotyčným člověkem a jeho okolím.

- Jedná se o **flexibilní nástroj** pro různé cílové skupiny (lidé s mentálním postižením, s duševním onemocněním, s demencí, z důvodu stáří).
- V případě, že se jedná o člověka bez verbální komunikace, a nebo s velmi omezenou schopností komunikovat, je na místě strukturovaný rozhovor vést s blízkým člověkem (z rodiny nebo z pomáhající profese). Pokud je to možné, zkuste navázat kontakt přímo s člověkem (i za podpory blízkého člověka nebo vést rozhovor, nebo aspoň část rozhovoru za jeho přítomnosti). Takto můžete pozorovat způsoby komunikace člověka a neverbální komunikace. Každá oblast obsahuje návrh dotazů nebo nástrojů, které používáte **podle potřeby konkrétního člověka** a jeho individuální situace.
- Metodika je postavena na nástrojích sociální práce: (1) **strukturovaný rozhovor**¹⁰ (2) **pozorování**¹¹ (3) **aktivní naslouchání**¹²

¹⁰ „Rozhovor je dorozumívání dvou nebo více osob, sdělování a sdílení pocitů, názorů, zkušeností nebo nadějí. Rozhovor vytváří most, po němž se sobě dostávají někdy zcela rozdílné světy zúčastněných. Jde o to, aby komunikující lidé jeden druhého pochopili, přijali, podepřeli nebo si navzájem poskytli zpětnou vazbu, radu nebo inspiraci. Rozhovorem myslíme dialog, tehdy dorozumívání pomocí slov, které vede k formulování a odkrývání pravého stavu věcí, či dokonce pravdy, jak to vnímali staří Řekové.“ Metody a řízení sociální práce, MATOUŠEK, O. a spol., Portal, Praha 2003, s. 75-76.

¹¹ „Mimoslovní vyjadřování se děje většinou bezděčně. (...) Pozorné vnímání a vyhodnocování těchto nezáměrných, necenzurovaných sdělení je velmi přínosné a může dokreslit mnoho nejasných detailů o příběhu člověka (...). Sociálním pracovníkovi se otevírá další cesta, další možnost porozumět, o co jde. To může být oční kontakt, odstín hlasu, výraz obličeje, ruce, pozice těla, oblečení a celkový zjev. MATOUŠEK, O., op. cit. s. 79-80.

¹² „Vnímát co člověk sděluje přímo i nepřímo, vyvarovat se rychlých závěrů, nevytvářet ukvapeně hypotézy, jak se věci mají.“ Aktivní naslouchání poskytuje dostatek zpětných vazeb od pracovníka: „komunikace je povzbuzována pomocí takových technik, jako je objasňování, parafrázování, reflektování a shrnování.“ (...) „Dovednost naslouchat se nezbyvá jenom pochopením věcného obsahu zprávy, ale umožňuje vnímat i její emoční stránku. Věcná a emoční komponenta sdělení spolu úzce souvisejí.“ Objasňování umožňuje přesnější pochopení toho, co klient říkal. Rekapitulace „dává najevo, že naslouchá, ověřuje si, že dobře rozumí a ukotvuje

1. Metodika obsahuje dotazy přímo pro posuzovaného nebo jeho blízké, které využijete ve strukturovaném rozhovoru.
 2. Během rozhovoru aktivně naslouchajte, vytváříte tak bezpečný prostor k maximálnímu získání informací.
 3. V některých částech metodiky se zaměřujete na pozorování (komunikace, prostředí, vztahy).
 4. Také můžete provést analýzu podkladů, se kterými jste se mohl*a seznámit nebo které jste vyžadoval*a.
- Důležité je, abyste vedl*a rozhovor s člověkem tak, aby se cítil bezpečně a důvěrně.
 - Na závěr díky všem informacím budete moci sepsat zprávu o potřebě podpory při právním jednání posuzovaného.

Důležité!

Jako sociální pracovník*ce, který*á hodnotí potřebu podpory posuzovaného při právním jednání, jste v tomto procesu v pozici „mocného“. Zastupujete soud, tedy v očích občanů autoritu. A to i v případě, že jste empatický*á a že uděláte všechno pro to, aby se posuzovaný cítil komfortně a bezpečně. Je třeba si uvědomit, že samotný proces šetření je formou strannosti/zaujatosti. To má dva důsledky:

1. Společenské předsudky vůči lidem s postižením mohou ovlivnit tento proces, protože společnost akceptuje určité normy a považuje určité lidi za kompetentní a jiné za nekompetentní.

Vaší rolí, jako sociální*ho pracovníka*ce, je být maximálně otevřený*á, akceptovat různorodost. Vaší rolí není hodnotit, co je a co není „normalita“ nebo normální způsob života.

2. Odpovědi posuzovaného a jeho okolí mohou být ovlivněné stresem, strachem, pocitem, že musí něco zvládat, nebo naopak nízkou mírou sebevědomí.

Metodika by vám měla pomoci zmapovat fakta tak, aby byla minimálně ovlivněna emocemi. Vaše role jako sociální*ho pracovníka*ce je držet se hodnocení pouze konkrétní situace a zmapovat reálná rizika, dovednosti a zdroje podpory.

Příklad: V jednom případě Nejvyšší soud judikoval, že „sama okolnost, že posuzovaná má určité neshody s některými obyvateli bytového domu, kde bydlí, případně, že pro jí zaujímáný důvod nehradí dílčí plnění, zatímco jinak si řádně plní své platební povinnosti a v předchozí době řešila a vyřešila své problémy plynoucí z nařízené exekuce, anebo dokonce snad, že je v okolí považována za *osobu problémovou a dlužnici za služby spojené s užíváním bytu*“, nemůže bez dalšího vést k úvaze o nezbytnosti přistoupit k omezení její svéprávnosti.“ **NS sp. zn. 24 Cdo 1737/2019**

to, co bylo řečeno.“ Dává také najevo, že sdělení je důležité, a že důležitý je člověk sám. MATOUŠEK O., op. cit., s. 76-77.

II. Postup práce

Hodnocení potřeby podpory při právním jednání může proběhnout samostatně nebo při příležitosti zhlédnutí, podle možnosti a praxe u vašeho soudu.

1. Krok 1: Kontakt a informace před schůzkou

Varianta A: Pokud je možné domluvit se s posuzovaným

1. Kontaktujte **navrhovatele**: pokud se můžete rovnou domluvit, spojte se přímo s posuzovaným a navažte s ním kontakt. Dbejte na to, aby den a čas schůzky zopakoval a aby si je napsal do diáře/do telefonu, popřípadě aby to řekl někomu blízkému. Pokud to není možné, domluvte se s navrhovatelem.
2. Navrhujte adekvátní podmínky a bezpečné prostředí pro posuzovaného. Domácí prostředí je vhodnou variantou, pro někoho to však může být intrusivní. V takovém případě, pokud je to možné, pozvěte posuzovaného na soud a sejděte se s ním v kanceláři nebo na neutrálním místě.
3. Seznamte posuzovaného s tím, co se bude dít, ideálně už před schůzkou, a zopakujte to, až se sejdete. Pečujícími pracovníkům můžete poskytnout leták ve snadném čtení, aby si předem o schůzce s posuzovaným povídali. Cílem je zabránit stresu a zmatečnosti.

Varianta B: Přímý kontakt s posuzovaným není možný

V případě, že se posuzovaný nachází ve zdravotnickém nebo sociálním zařízení, domluvíte schůzku s personálem zařízení. Poproste sociální*ho nebo klíčovou*ého pracovníci*íka, aby informoval*a o průběhu schůzky posuzovaného, a můžete jí*mu poskytnout vyplněný dopis ve snadném čtení v příloze.

Příloha 1: vzor dopisu ve snadném čtení

2. Krok 2: Schůzka s posuzovaným

1. Představte se, zopakujte, proč jste tady a co se bude dít. Mluvte přímo s posuzovaným, a to i v případě, že je přítomna blízká osoba, která vám pomůže s komunikací. Je důležité vytvořit pocit jistoty a bezpečí, získat důvěru posuzovaného.
2. Ved'te strukturovaný rozhovor s posuzovaným a ptejte se dle individuální situace člověka na dotazy, které jsou v příloze č. 2. Přizpůsobte vyjadřovací jazyk, zohledněte zvláštní komunikační potřeby. Můžete využít vizualizaci (příloha č. 4).
3. Během dotazování zvažte, zda udělat krátké pauzy. Lidé s intelektovým znevýhodněním mohou mít problémy zůstat dlouho soustředění, zejména v neznámé, možná stresující situaci. V některých případech zvažte, zda není potřeba domluvit druhou schůzku. Posuzovaný se někdy nedokáže soustředit tak dlouho, jak byste potřeboval*a.

Jak dobře komunikovat?

Každý vyžaduje jiný přístup. Každý má jiné schopnosti. Základní pravidla jsou:

- Komunikujete s dospělými lidmi.
- Respektujte odlišnosti (věk, kognitivní úroveň, vzdělání, životní zkušenosti...).
- Ptejte se na potřebu podpory, co člověku pomůže, co je mu příjemné, aby měl rozhovor komfortní průběh.
- Pokládejte otázky jednoduše, používejte co nejobyčejnější formulace.
- Ověřujte, zda člověk správně rozuměl.
- Využijte různé vizualizace a příklady.
- Pamatujte, že orientace v čase a v prostoru může být problematická.
- Přizpůsobte se tempu posuzovaného člověka.
- Dbejte na čas a pozornost posuzovaného, podle potřeby dělejte pauzy.
- Nezapomeňte, že lidé s mentálním postižením či duševním onemocněním mají často nízké sebevědomí.
- Nezapomeňte, že lidé mohou být ve stresu z neznámé situace nebo z neznámého prostředí.

4. Na konci řekněte, co budete dělat s informacemi, které jste shromažďovali^a. Zkuste shrnout klíčové aspekty potřeby podpory při právním jednání, které jste si poznamenával^a
5. Na začátku nebo na konci setkání, pokud je to ve vašich časových možnostech, odpovězte i na možné dotazy ohledně soudního řízení.

Potřebuje posuzovaný další vysvětlení od soudu? Chce být informován o průběhu soudního jednání? Jak se chce dovědět o výsledku soudního jednání? Zajímá se o průběh řízení?

Komunikuje v řízení s procesním opatrovníkem? Má zmocněnce? Rozumí těmto pojmům?

Můžete nabídnout [leták o řízení o svéprávnosti](#)¹³.

6. V rámci rozhovoru můžete narazit na situaci, kdy lidé potřebují péči a podporu sociální služby. Pokud na to máte kapacitu, můžete jim doporučit sociální službu, informovat opatrovníka či zástupce a podpůrce a také informovat obec o situaci konkrétního člověka.

¹³ Dostupné na: <https://www.spmPCR.cz/sites/default/files/2023-11/%C5%98%C3%ADzen%C3%AD%20o%20sv%C3%A9pr%C3%A1vnosti.pdf>

Příloha 2: Dotazník pro rozhovor s posuzovaným (a jeho blízkými)

VARIANTA A ve zjednodušeném jazyku

VARIANTA B v běžném jazyku

3. Krok 3: Sepište protokol o provedení hodnocení potřeby podpory při právním jednání

Protokol by měl obsahovat:

- identifikaci osob, které byly na místě (č. OP, vztah k řízení a k posuzované osobě např.) Uveďte kontakty všech zainteresovaných osob, aby je soudce*kyně mohl*a popřípadě vyzvat k dodání dalších informací.
- čas zahájení úkonu
- informace o poučení o řízení, o předmětu řízení, o průběhu úkonu
- informace, zda jste poskytl*a informaci o řízení, o svéprávnosti, o alternativách... případně že jste vysvětlil*a nějaké pojmy.
- stručný obsah a popis průběhu (např. jestli posuzovaná osoba nebo blízká osoba byla přítomná celou dobu nebo jen částečně; jestli jste pozorovala nějaký incident, konflikt...)
- čas ukončení úkonu

Příloha 3: příklad protokolu

4. Krok 4: Sepište zprávu o hodnocení potřeby podpory při právním jednání na základě schůzky s posuzovaným (a jeho blízkými)

Zpráva o hodnocení potřeby podpory při právním jednání by měla být stručná, výstižná a obsahovat fakta. Zpráva by měla mít maximálně 3 až 5 stran.

Zpráva by měla být výstupem ze setkání s posuzovaným (případně s jeho pečujícími a podporovateli) a zahrnovat důležité informace, které jste shromáždili o posuzovaném. Informace, které píšete ve zprávě by měly být relevantní k právnímu jednání. Pravděpodobně se dozvíte více informací o životě člověka. Proto je zkuste pečlivě vybrat podle toho, zda informace je relevantní pro právní jednání nebo má vliv na potřebu podpory při právním jednání.

Zpráva musí:

- **zahrnout shrnutí** zjištěných informací (cca jeden odstavec)

- **zahrnout popis zdrojů, které jste využili pro sepsání zprávy** (s kým proběhl rozhovor + další zdroj informací a jak byly získané)
- **popsat, jak člověk komunikuje, základní informace o jeho orientaci.**
- **popsat stručně, jak člověk žije, jeho prostředí a životní podmínky.**
- **popsat, jak reálně funguje jeho podpora.** Soudci pak mají představu nejen o duševní poruše člověka, ale i o tom, jak člověk funguje v sociálním kontextu.
- **také popsát vztahy člověka** (zda člověk ví, co má dělat, když potřebuje podporu, na koho se obrátit v případě nejasnosti nebo v případě, že udělá v právním jednání chybu). Zda ví, za kým zajít, a zda funguje záchranná sociální síť.
- **popsat kompetence člověka strukturovaně.**
- **popsat, jaká jsou reálná rizika při právním jednání a zda jsou rizika ošetřena** (např. kde je možný konflikt zájmů a jak ho eliminujeme nebo nastavení vhodných limitů pro výběr z bankovní karty).

Pokud některé důkazy a kontakty nejsou součástí spisu, je třeba zahrnout důkazy jako přílohy zprávy (výstup ze sociálního šetření, zpráva ze sociální služby, potvrzení pracovní pozice od zaměstnavatele, potvrzení ze školy nebo ze zařízení, lékařská zpráva od praktického lékaře...). Je také třeba sepsat **seznam osob**, od kterých jste informace získal*a (z rodiny, z práce, od kamarádů nebo sousedů) **a jejich kontakty.**

Závěr hodnocení a doporučení

Příloha 4: příklad hotových zpráv

III. Jak zprávu sepsat?

Zpráva by měla nahlédnout do reálné situace člověka a zmapovat jeho dovednosti, zdroje podpory a případná rizika. Nejedná se o sociální šetření, ale o hodnocení vybraných aspektů života člověka, které se primárně týkají rozhodování a podpory při rozhodování.

Nezapomeňte, že vaše šetření musí obsahovat fakta, která jsou doložitelná. Pokud zjistíte během rozhovoru skutečnost, která je z vašeho odborného pohledu a zkušenosti důležitá, zahrňte ji na závěr do hodnocení celkové situace (pokud není přímo odpovědí na dotaz).

1. Jak člověk komunikuje? Jak se běžně orientuje?

Cílem je dobře podchytit způsob komunikace člověka a identifikovat osobu či osoby, které mu rozumí a mohou interpretovat jeho komunikaci (jeho přání a preference). Dalším cílem je shrnout základní informace o orientaci člověka.

Pamatujte, že: „Způsob komunikace osoby nesmí být překážkou k získání podpory při rozhodování, a to ani v případě, že jde o komunikaci nekonvenční nebo ji zná a ovládá pouze malé množství osob.“¹⁴

- Komunikuje verbálně/neverbálně/písemně?
- Jaké způsoby komunikace používá?
 - Používá nástroje alternativní a augmentativní komunikace¹⁵ (např. fotky, piktogramy, makaton, VOKS, komunikační tabulku nebo karty)?
 - Používá neverbální komunikaci (gesta, mimika...)?
- Kdo mu případně rozumí?
- Je řeč srozumitelná? Jsou nějaké zvláštnosti v mluveném projevu?
- Umí číst a psát? Umí se podepsat?
- Používá telefon (jen předvolby v telefonu? jen zvedání telefonu)?
- Umí si zavolat pomoc?
- Používá Internet? E-mail?
- Má profil na sociální síti? Umí sám zřídit a ovládat profil? Ví, co je a není bezpečné na internetu?
- Základní orientace – Ví, kde se nachází? Jaký je den, měsíc, rok apod.? Orientuje se v čase a místě? Trefí sám domů? Používá městskou dopravu (jen známé trasy)? Vyzná se v jízdním řádu? Umí se orientovat na ulici? Vlastní řidičský průkaz? Řídí auto?

Vaše nástroje práce: pozorování člověka a dotazování dotyčného nebo jeho okolí.

Důležité!

Pokud je to relevantní, navrhnete konkrétní možnost podpory komunikace během soudního řízení.

2. Jak člověk žije? Jak reálně funguje rozhodování a podpora při rozhodování?

Cílem je získat přehled, jak posuzovaný člověk žije, jak se konkrétně rozhoduje a kdo je zapojen nebo pomáhá s rozhodováním. Cílem tohoto kroku není mít detailní popis života člověka, ale hlavně získat přehled o tom, jaký je jeho denní režim, kdo hraje roli v jeho životě a kdo mu pomáhá při právním jednání. Je důležité mapovat vztahy člověka, protože představují zdroj podpory a zároveň se s nimi mohou pojit rizika.

Odůvodnění: Dle rozsudku Nejvyššího soudu je povinností soudu „zajistit úplná a spolehlivá zjištění o osobních poměrech posuzovaného, tedy jak se projevuje při sociálním kontaktu se členy občanské

¹⁴ Komentář, bod 29 (c)

¹⁵ Pro informaci o AAK: https://wikisofia.cz/wiki/Alternativn%C3%AD_a_augmentativn%C3%AD_komunikace nebo Šarounová, Jana, Metody alternativní a augmentativní komunikace, Portal, 2014.

společnosti, jak se stará o potřeby své a své rodiny, jak hospodaří s finančními prostředky, jak se případně projevuje na svém pracovišti, ve svém bydlišti, jak se chová v různých životních situacích apod.“ (NS sp. zn. 24 Cdo 39/2020)

Každodenní život a vztahy

Každodenní život člověka

Je dobré se zaměřit na popis běžného denního režimu.

- Kde bydlí? Sám? V bytě? S kým? V sociální pobytové službě? Jaké jsou podmínky poskytování služby? Kdo podepsal smlouvu? Z jakého titulu bydlí (je majitelem bytu, je v nájmu)?
- Zůstává doma sám?
- Umí zacházet se zámekem, klíčem, bezpečnostním zajištěním dveří? Umí zamknout a odemknout dveře?
- Umí ovládat TV, rádio, případně jinou elektroniku? Používá sporák nebo jiné domácí spotřebiče?
- Pamatuje si termíny schůzky? Co u toho využívá (kalendář papírový, upomínky v mobilu...)?
- Popis běžného dne:
např. Kam chodí během dne? Do práce, dílny, denního centra, školy? Jak často chodí do práce, dílny, denního centra, školy? Jak se tam dostane?
 - Co dělá v práci, denním centru, dílně?
 - Kdo pomáhá v práci, denním centru, dílně, škole?
 - Co se naučil v práci, denním centru, dílně, škole?
- Jak tráví volný čas? Jaký má program přes víkend? Jezdí na dovolenou? Kdo navrhuje trávení volného času? Je jeho přáním?

Pokud je to relevantní: Má posuzovaný zbrojní pas? Vlastní zbraň? Má doma nebezpečné předměty?¹⁶

Vztahy a zdroje podpory

Pro diskusi o vztazích je dobrý zmapovat:

1. Kruh nejbližších (rodina, rodiče, partner*ka, děti)
2. Kruh přátel a kamarádů
3. Kruh lidí se společnými zájmy (sousedské vztahy nebo ze školy, z práce, z volnočasových aktivit, z okolí)
4. Kruh lidí, jejichž služby si platí (asistent, pečovatel, klíčový pracovník, sociální pracovník, lékař, zdravotní sestra...)

K tomu bodu, můžete používat mapu vztahů v příloze.

- Kdo posuzovanému pomáhá, kdo ho podporuje?

¹⁶ Tyto otázky nejsou určené pro každého, ale jen pro velmi specifické případy.

- Kdo ho podporuje doma (*sociální služba, rodina, sousedi, přátelé apod.*)?
- Kdo pomůže při rozhodování? Jaký má vztah k tomu člověku/k těmto lidem?
- Když je v obtížné situaci, na koho se obrátí?
- Za kým jde, když má problém?
- Kdo je nejdůležitější? Kdo ho zná nejlépe? Kdo pomáhá nejvíce? Komu nejvíc věří?

Pozorujete zda:

- Zda má vyvážený kruh vztahů: Je izolovaný? Vyhovuje mu izolovanost? Má kolem sebe blízké lidi nebo jen placený personál?
- Zda má důvěryhodné vztahy? Bojí se někoho?
- Kdo další může být zapojený do podpory při právním jednání?
- Jak pečující zvládají soužití s posuzovaným člověkem?

Jak reálně funguje rozhodování a podpora při rozhodování

Rozhodování a právní jednání

- V jaké oblasti nebo situaci v životě se snadno rozhoduje? V jaké oblasti nebo situaci se obtížně rozhoduje? Jsou oblasti nebo situace života, v které se v minulosti těžko rozhodoval*a? (*s hospodařením s penězi, s majetkem, se zdravím, s duševním zdravím, se vztahy, s domácností, komunikace s úřady a institucemi, apod*) Proč se to změnilo? Co pomohlo? Proč je to náročnější?
- Podepsal*a smlouvu? (*pracovní, pro mobilní telefon*)? Co dělá/dělal*a, když nerozumí obsahu smlouvy nebo má dotaz? Podepisuje smlouvy sám, chce doprovod? Pokud je to relevantní, můžete se ptát na konkrétní typ smluv a způsob plateb: např. platba na splátky nebo spotřebitelský úvěr.

Pozor na téma čtení smluv a následky smluv, např. s telefonickým operátorem! Nevytvářejte „nadlidské“ úkony, které většině nedělá běžná populace.

- Vyjadřuje vlastní preference, včetně přání a potřeb?
- Dokáže zdůvodnit svoje požadavky?

Hospodaření s majetkem a financemi

- Co jde/funguje dobře v oblasti správy financí nebo majetku? Jak spravuje své peníze, své finance?
- Potkává se s obtíží nebo překážkami v souvislosti s používáním peněz nebo správou majetku?
- Má bankovní účet? Pomohl někdo se založením účtu? Pomáhá někdo s vedením a ovládáním účtu? Ví, kdy přijde důchod/výplata? Jak zjistí/zkontroluje, kolik peněz má na účtu?
- Má platební kartu? K čemu používá platební kartu (výběr hotovosti, platba v obchodě, platba online)? Používá jiné bankovní produkty?
- Jak hospodaří s penězi (kapesným/nebo denní/týdenní částkou)? Pomáhá někdo s těmi penězi? (*Asistent? Rodina?*)

- Potřebuje pomoc od jiných lidí při každodenním nakupování nebo placení? Jak plánuje nákupy? Jak platí nákupy? Připravuje si rozpočet? Má přehled, co kolik přibližně stojí? (*S kalkulačkou? S kalkulačkou v mobilu?*)
- Potřebuje pomoc s organizací a rozvržením příjmů a výdajů (s týdenním/měsíčním rozpočtem)?
- Potřebuje pomoc s kontrolou a ukládáním dokladů a bankovních dokumentů? (Například výpisy z účtu, nebo faktury/účtenky)
- Jak platí nájem, náklady na bydlení, faktury, náklady na služby (*elektronické bankovníctví, složenky apod.*)?
- Ví, jaký má majetek? Vlastní byt, automobil apod.?

Využívání veřejných a jiných služeb

(Vykonávání různých pochůzek jako je návštěva banky či využívání dalších místních služeb, např. návštěva lékaře apod.)

- Chodí do banky? Sám? S někým?
- Chodí k lékaři? Objedná se sám? Připomíná někdo, že se musí objednat? Potřebuje, aby někdo ho doprovodil? (z blízkých? ze služeb?)
- Má zkušenosti s rozhodováním o léčbě? O hospitalizaci? O zákroku? Jaký to bylo? S kým se poradil?
- Chodí někdy na úřad? Co tam řešil? Pomohl mu někdo? Vyřídil si doklady?
- Chodí na poštu? Přebírá si doporučené dopisy na poštu? Vyplní tam složenky?

Vaše nástroje:

1. Rozhovor s posuzovaným, případně s jeho blízkými
2. Informace od zaměstnavatele nebo ze sociální služby, kterou využívá
3. Hodnotící tabulka podpory – obsahuje příklady z důležitých oblastí, přidat můžete další témata. Tento nástroj se hodí v situacích, kdy například existuje rozpor mezi deklarovanou pomocí a tím, co pozorujete nebo co vám sdělují blízcí. Tabulka vám pomůže lépe identifikovat, jaký je adekvátní rozsah a frekvence potřebné podpory.

Hodnoťte frekvenci podpory a formu podpory:

Frekvence podpory – zda má člověk kolem sebe dostatečnou podporu dle potřeby (někdo mu např. pomáhá přes telefon – stačí to, protože dokáže konzultovat na dálku; nebo má sice rodinu daleko, ale je zapojená do větších rozhodnutí – každodenní podporu poskytuje místní sociální služba).

Rozsah podpory – u lidí s kognitivním postižením je velmi důležitý dohled a vedení, často jsou schopni mnoha úkonů samostatně, ale potřebují připomenutí a instrukce, popřípadě doprovod. Pro lidi, kteří nedokážou určité činnosti a úkony udělat sami, je otázka jejich možného zastoupení na místě.

Hospodaření s penězi a vlastními finančními prostředky ¹⁷		
		Vybrat adekvátní odpověď
	FREKVENCE	bez podpory nebo méně než jednou měsíčně
	PODPORY	alespoň jednou měsíčně, ne však týdně
		alespoň jednou týdně, ne však denně
		alespoň jednou denně nebo častěji
	FORMA	bez podpory
	PODPORY	dohled, sledování
		vedení, instruktáž
		částečná dopomoc s činností, dovedností
		plná pomoc s činností, dovedností
Využívání veřejných služeb		
		Vybrat adekvátní odpověď
	FREKVENCE	bez podpory nebo méně než jednou měsíčně
	PODPORY	alespoň jednou měsíčně, ne však týdně
		alespoň jednou týdně, ne však denně
		alespoň jednou denně nebo častěji
	FORMA	bez podpory
	PODPORY	dohled, sledování
		vedení, instruktáž
		částečná dopomoc s činností, dovedností
		plná pomoc s činností, dovedností

Rizika

Identifikujete tady reálná rizika v podpoře při právním jednání?

¹⁷ Supports Intensity Scale – Adult Version® – měření potřeby podpory

3. Kompetence člověka

Cílem této oblasti je popsat reálné schopnosti a zkušenosti člověka (z práce, z domova, ze služeb...). Sepište schopnosti a dovednosti posuzovaného na základě rozhovoru s ním. Bud'te konkrétní.

- Schopnosti a dovednosti člověka
 - Dopad předchozí soudní ingerence
 - Popište kompetence člověka z předchozích zkoumaných oblastí
 - Popište i schopnosti pro rozhodování v praxi (pochopení důležitých informací, schopnost zvážit možnosti a rozumně předvídat důsledky)
 - Popište, zda posuzovaný využívá možnosti rozvoje dovedností pro rozhodování (např. sociální rehabilitace, nácvik v různých oblastech, kurz finanční gramotnosti, počítačový kurz...)

Příklad:

- Posuzovaný si otevřel bankovní účet a naučil se ho obsluhovat s podporou bankéře. Postupně ovládá základní funkce elektronického bankovníctví.
- Posuzovaný chodí do práce, naučil se tam chodit včas a vhodně oblečený, naučil se hospodařit s penězi, aby tam mohl dál pracovat.
- Posuzovaný chce chodit plavat do bazénu, naučil se, kudy se tam dostane a co má před a po plavání dělat (šetřit na vstup do bazénu...).

Vaše nástroje:

1. **Rozhovor s posuzovaným, případně s jeho blízkými**
2. **Informace nebo zpráva ze sociální služby, kterou využívá**

Rizika

Identifikujete tady reálná rizika v podpoře při právním jednání?

4. Další relevantní aspekty

Tato oblast je doplňující. Cílem je zahrnout do zprávy další relevantní aspekty, které souvisí s otázkou podpory při rozhodování. Mohou to být možnosti rozvoje dovedností pro rozhodování nebo využití právních nástrojů do budoucna nebo v případě krizové situace.

Má posuzovaný speciální ochranu pro svůj majetek (dědická smlouva nebo svěřenský fond? Má již zajištění dědictví, závěť pro případ smrti?

Využívá/má posuzovaný jeden z těch nástrojů?

- Plán v situaci krize
- Předběžné prohlášení (dle § 38–44 občanského zákoníku), kde projevil svoji vůli?
- Dříve vyslovené přání (§ 36, zák. č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách), kde vyslovil souhlas/nesouhlas s léčbou?

V případě, že posuzovaný už má mírnější podpůrná opatření (předběžné prohlášení, nápomoc při rozhodování, zastoupení členem domácnosti, opatrovník bez omezení svéprávnosti, opatrovník u osoby s fyzickým postižením podle § 469, o.z.), popište změny, které nastaly v mezidobí.

5. Rizika: Identifikace rizik a preventivní opatření

Cílem je shrnout rizika, která jste identifikoval*a během šetření, zhodnotit jejich intenzitu a popsat, jaká opatření již existují nebo jaká se mohou zavést, aby se každé riziko zmírnilo. **Pozor je důležité rozlišovat rizika z právního jednání od rizik vyplývajících ze sociální situace!**

Odůvodnění: Nejvyšší soud odůvodnil, že „nebezpečí, že v případě neomezené svéprávnosti dojde k závažné újmě na straně člověka, musí být **nikoliv jen hypotetické**“. Je třeba mít k dispozici „**aktuální skutková zjištění**“, jež by měla vést k závěru, že bez omezení svéprávnosti reálně hrozí posuzovanému závažná újma, když přijetí mírnějších a méně omezujících opatření pro konkrétně zjištěné důvody nepřichází v úvahu“.

Nelze „přistoupit k omezení svéprávnosti s odůvodněním pouhé hypotetické možnosti“. (**NS sp. zn. 24 Cdo 850/2020**)

Závěr z judikatury Ústavního soudu zdůrazňuje, že „soud při zvažování, zda a do jaké míry přikročí k omezení svéprávnosti, zvažuje, zda **míra tohoto nebezpečí a případný následek vyváží tak zásadní zásah do práv člověka, jakým je omezení svéprávnosti**“. (**nález ÚS sp. zn. II. ÚS 934/16**)

Hodnocení rizik je velmi individuální proces. Existuje mnoho faktorů, které je třeba vzít v úvahu. Rizika se mohou v průběhu času lišit v závislosti na měnící se situaci, dovednostech, schopnostech a preferencích osoby. Je důležité přistupovat kriticky k předpokladům rizik, jejich pravděpodobnosti a dopadům. A zároveň je důležité identifikovat správné řešení pro rizika považovaná za neúnosná.

Popsaná rizika musí být **konkrétní**, vztahují se **k právním jednáním** a působí **újmu** (např. být manipulovatelný není sám o sobě riziko stejně jako to, že člověk dělal „blbé“ rozhodnutí).

Měli byste popsat konkrétní rizika a jaká jsou již existující preventivní opatření nebo možná opatření, která může soudce*kyně navrhnout.

Vaše nástroje práce:

1. Pozorování člověka (vztahy)
2. Dotazování člověka nebo jeho okolí
3. Zprávy a relevantní informace (sociální služby...)
4. Důkaz z aktuálního právního jednání, které může působit závažnou újmu

Tato tabulka níže vám umožní všechna rizika sepsat a hodnotit je na škále nízké, střední, vysoké riziko a popsat možná opatření. To je pomůcka pro vás, abyste mohli přemýšlet o rizicích a sepsat identifikovaná rizika. Tato tabulka není určena do zprávy.

Riziko (např. konflikt zájmů, konflikt s rodinou, velký majetek, dluhy...)	Nízké, střední, vysoké	Popis konkrétní aktuální situace	Popis opatření nebo preventivního opatření
1.			
2.			
3.			

V této fázi (kdy jste prošel*šla všech 5 kroků), byste měl*a mít všechny informace, které vám umožní sepsat **přehlednou, popisnou a strukturovanou zprávu s věrohodným zachycením situace posuzovaného.**

Reference a další zdroje

BROZOVÁ RITTICHOVÁ, B. a REDLICHOVÁ, A., *Podpůrná opatření pohledem statistik v SCHEU H. Ch. a DURAJOVÁ Z. (ed.), Lidé s postižením jako „nová menšina“ – právní výzvy a souvislosti*, Kancelář veřejného ochránce práv a Právnická fakulta Univerzity Karlovy, 2021.

MATOUŠEK, O. a spol., *Metody a řízení sociální práce*, Portal, Praha 2003.

ŠAROUNOVÁ, J. *Metody alternativní a augmentativní komunikace*, Portal, 2014.

UN COMMITTEE ON THE RIGHTS OF PERSONS WITH DISABILITIES, *Obecný komentář č. 1 (2014)*

Článek 12: Rovnost před zákonem (český překlad)

https://www.ochrance.cz/media/obecnny_komentar_c.1.pdf

UNITED NATIONS, Úmluva o právech osob se zdravotním postižením vyhlášena pod č. 10/2010 Sb. m. S.

<https://www.mpsv.cz/umluva-osn-o-pravech-osob-se-zdravotnim-postizenim>

Občanský zákoník č. 89/2012 Sb.

Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

Zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách) č. 372/2011 Sb.

Judikatura:

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.09.2019, sp. zn. 24 Cdo 1737/2019

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.4.2020, sp. zn. 24 Cdo 39/2020

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.06.2020, sp. zn. 24 Cdo 850/2020

dostupné na <http://www.nsoud.cz>

Nález Ústavního soudu ze dne 22. listopadu 2012, sp. zn. II. ÚS 194/11

<https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=2-194-11>

Nález Ústavního soudu ze dne ze dne 13. prosince 2016, sp. zn. II. ÚS 934/16

<https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=2-934-16>

Webové stránky:

Alternativní a augmentativní komunikace:

https://wikisofia.cz/wiki/AlternativnC3AD_a_augmentativnC3AD_komunikace

Databáze piktogramů:

<https://arasaac.org/pictograms/search>

Supports Intensity Scale:

<https://www.aaid.org/sis/sis-a>

Přílohy

Příloha 1: Vzor dopisu pro posuzovaného ve snadném čtení

Příloha 2: Dotazníky pro rozhovor s posuzovaným (a jeho blízkými)

Příloha 3: Příklad protokolu o hodnocení potřeby podpory při právním jednání

Příloha 4: Příklady zpráv soudních sociálních pracovníků o hodnocení potřeby podpory při právním jednání

Příloha 5: Vizualizace – pomůcky, dopomoc při rozhovoru

Příloha 1

Dobrý den,

Vaše FOTKA

Jmenuji se XXX

Pracuji jako sociální pracovník/-ce na soudu v XXX:

V XXX v XXX hodin přijdu za vámi domů/do zařízení/do nemocnice.

Naše schůzka bude trvat asi *hodinu a půl*. Můžeme udělat pauzu, kdy budete chtít.

Mým úkolem je napsat zprávu pro pana soudce/paní soudkyni XXX - *jméno soudce*. V této zprávě bude napsané, jak žijete a kdo Vám pomáhá. V této zprávě bude také moje doporučení pro Vaši podporu v právních věcech.

Pan soudce/paní soudkyně pak bude rozhodovat o Vaší svéprávnosti/o Vaší smlouvě o nápomoci NEBO o tom, že vás bude zastupovat Vaše maminka/sestra/Váš tatínek/bratr/pracovník úřadu (veřejný opatrovník).

Budu se Vás ptát na pár věcí o Vašem životě. Budu se ptát například:

- jak žijete, s kým se bavíte,
- co děláte během dne, co vás baví,
- kdo Vám pomáhá, když něco potřebujete,
- kdo Vám pomáhá, když někam jdete,
- jestli potřebujete pomoc, když se rozhodujete,
- kdo je důležitý ve Vašem životě.

A také se budu ptát, koho chcete jako opatrovníka/zástupce/podpůrce.

Děkuji.

S pozdravem,

Vaše jméno XX

Příloha 2

Strukturovaný rozhovor s posuzovaným (nebo s blízkými)

VARIANTA A – zjednodušená verze

Podotázky v kurzívě navrhuji škálu možností a situací – využijte je dle potřeby.

- Kde bydlíte?
 - *Sám? V bytě? V sociální službě?*
 - *S kým bydlíte?*
- Kdo vám pomáhá doma? Ve službě?
 - *Kdo s vámi vaří?*
 - *Kdo se s vámi baví doma/v zařízení?*
 - *S kým jdete na procházku ven?*
- Chodíte do práce, denního centra, centra denních služeb, dílny? Kde trávíte den?
(Pokud znáte jména konkrétních služeb, použijte je – držte se názvu, který posuzovaný člověk používá.)
 - *Co děláte v práci, centru, dílně?*
 - *Kdo vám pomáhá v práci, centru, dílně, škole?*
 - *Co jste se naučil*a v práci, centru, dílně, škole?*
- Co děláte, když máte volný čas (když se vrátíte z práce, denního stacionáře)?
Jaký máte program o víkendu?
 - *S kým trávíte volný čas?*
 - *Byl*a jste v poslední době u někoho na návštěvě?*
 - *Byl*a jste na kávě/v kavárně? Sám*a? S kým?*
 - *Byl*a jste v kině? S kým?*
- Máte bankovní účet?
Chodíte do banky? Sám*a? S někým?
 - *Máte bankovní kartu? Vyberete peníze z bankomatu? Sám*a? S kým?*
 - *Víte, kolik peněz dostáváte měsíčně?*
 - *Kdo vám pomůže, když chcete něco koupit?*

- *Jak plánujete nákupy? Připravujete si rozpočet? (S kalkulačkou? S kalkulačkou v mobilu?)*
- Chodíte k doktorovi?
 - *Někdo vás doprovází?*
 - *Kdo vám pomáhá s receptem, s léky?*
- Chodíte někdy na úřad (např. pro novou občanku nebo kvůli invalidnímu důchodu)?
 - *Co jste tam řešil*a?*
 - *Pomohl vám někdo?*
- Chodíte volit?
(nebo např. Volil*a jste prezidenta?)
- Podepisoval*a jste někdy nějakou smlouvu?
 - *V práci? V sociální službě? Na mobil?*
 - *Kdo byl u toho?*
 - *Kdo vám ji četl a vysvětloval?*
 - *Co se v ní píše?*
- S kým se nejraději setkáváte?
 - *Komu nejvíc věříte?*
 - *Za kým byste šel*šla, kdybyste měl*a problém?*
 - *Koho rád*a pozvete domů?*
 - *S kým si zavoláte?*
- S kým byste řešil*a problém s asistentem/se službou? Plánování velkého nákupu (např. televize nebo mobil)? Problém v práci? A nějaký jiný průšvih?

Jak člověk komunikuje? Jak se běžně orientuje?

- Umíte číst a psát? Umíte se podepsat?
- Používáte telefon? Umíte si zavolat pomoc?
- Používáte internet? E-mail?
- Máte profil na sociální síti? Umíte sám zřídit a ovládat profil? Víte, co je a není bezpečné na internetu?
- Víte, kde se nacházíte? Který je den, rok apod.? Trefíte sám domů? Používáte městskou dopravu? Vyznáte se v jízdním řádu? Umíte se orientovat na ulici?
- Vlastníte řidičský průkaz? Řídíte auto?

Jak člověk žije? Jak reálně funguje rozhodování a podpora při rozhodování

Každodenní život a vztahy

Každodenní život člověka

- Kde bydlíte? Sám? V bytě? S kým? V sociální pobytové službě? Jaké jsou podmínky poskytování služby? Kdo podepsal smlouvu?
- Zůstáváte někdy doma sám?
- Umíte zacházet se zámekem, klíčem, bezpečnostním zajištěním dveří? Umíte zamknout a odemknout dveře?
- Umíte ovládat TV, rádio, případně jinou elektroniku? Používáte sporák nebo jiné domácí spotřebiče?
- Pamatujete si termíny schůzky? Co u toho využíváte (kalendář papírový, upomínky v mobilu...)?
- Kam chodíte během dne? Do práce, dílny, denního centra, školy? Kde pracujete, chodíte do dílny, denního centra, školy? Jak často chodíte do práce, dílny, denního centra, školy? Jak se tam dostanete?
 - Co děláte v práci, denním centru, dílně?
 - Kdo vám pomáhá v práci, denním centru, dílně, škole?
 - Co jste se naučil*a v práci, denním centru, dílně, škole?
- Jak trávíte volný čas? Jaký máte program přes víkend? Jezdíte na dovolenou? S kým plánujete váš volný čas?

Vztahy a zdroje podpory:

- Kdo vám pomáhá, kdo vás podporuje?
- Kdo vás podporuje doma (*sociální služba, rodina, sousedi, přátelé apod.*)?
- Kdo vám pomůže při rozhodování? Jaký máte vztah k tomu člověku/k těmto lidem?
- S kým máte dobré vztahy? Bojíte se někoho?

- Kdo je nejdůležitější ve vašem životě? Kdo vás zná nejlépe? Kdo vám pomáhá nejvíce? Komu nejvíc věříte?
- Za kým jdete, když máte problém? Když jste v obtížné situaci, na koho se obrátíte?

Jak reálně funguje rozhodování a podpora při rozhodování

Rozhodování a právní jednání

- V jaké oblasti nebo situaci v životě se snadno rozhodujete? V jaké oblasti nebo situaci se obtížně rozhodujete?
- Jsou oblasti nebo situace života, v které jste se v minulosti těžko rozhodoval*a? *(s hospodařením s penězi, s majetkem, se zdravím, s duševním zdravím, se vztahy, s domácností, komunikace s úřady a institucemi, apod.)* Proč se to změnilo? Co pomohlo? Proč je to náročnější?
- Podepsal*a jste smlouvu? *(pracovní, pro mobilní telefon)*? Co děláte nebo jste dělal*a, když nerozumíte obsahu smlouvy nebo máte dotaz? Podepisujete smlouvy sám*a, nebo chcete mít doprovod?

Hospodaření s majetkem a financemi

- Co vám jde dobře v oblasti správy financí nebo majetku? Jak spravujete své peníze, své finance?
- Potkáváte se s obtížemi nebo překážkami v souvislosti s používáním peněz nebo správou majetku?
- Máte bankovní účet? Pomohl*a vám někdo založit účet? Kdo vám pomáhá sledovat, kolik peněz máte na účtu? Víte, kdy přijde důchod/výplata? Jak zjistíte, kolik peněz máte na účtu?
- Máte platební kartu? K čemu používáte tu platební kartu (výběr hotovosti, platba v obchodě, platba online)?
- Používáte jiné bankovní produkty?
- Jak hospodaříte s penězi (kapesným/nebo denní/týdenní částkou)? Pomáhá někdo s těmi penězi? *(Asistent? Rodina?)*
- Potřebujete pomoc od jiných lidí při každodenním nakupování nebo placení? Jak plánujete nákupy? Jak platíte nákupy? Připravujete si předem rozpočet? *(S kalkulačkou? S kalkulačkou v mobilu?)*
- Potřebujete pomoc s kontrolou a ukládáním dokladů a bankovních dokumentů? *(Například výpisy z účtu, nebo faktury/účtenky)*
- Jak platíte nájem, náklady na bydlení, faktury, náklady na služby *(elektronické bankovníctví, složenky apod.)*?
- Jaký máte majetek? Vlastníte byt, chatu, automobil apod.?

Využívání veřejných a jiných služeb

(Vykonávání různých pochůzek jako je návštěva banky či využívání dalších místních služeb, např. návštěva lékaře apod.)

- Chodíte do banky? Sám? S někým?

- Chodíte k lékaři? Objednáte se sám? Připomíná vám někdo, že se musíte objednat?
- Chodíte k lékaři? Objednáte se sám? Nebo vám někdo připomene termín kontroly? Potřebujete/chcete, aby někdo vám doprovodil? (z blízkých? ze služeb?)
- Máte zkušenosti s nějakým rozhodováním o své zdraví? o léčbě? O hospitalizaci? O zákroku? Jaký to bylo? S kým jste se poradil*a?
- Chodíte někdy na úřad? Co jste tam řešil*a? Pomohl v někdo? Vyřídil*a jste si doklady?
- Chodíte na poštu? Přebíráte si doporučení dopisy na poštu? Vyplníte tam i složenky?

Příloha 3

Protokol o hodnocení potřeby podpory při právním jednání – clearing

Okresní soud v Kladně

oddělení 25 C

sepsaný dne 10. září 2024

na adrese [REDAKCE]

od soudu přítomna: Mgr. Martina Tatková DiS., soudní sociální pracovnice

dále přítomni:

posuzovaná [REDAKCE] – osobně, totožnost dle OP č.: [REDAKCE]

navrhovatelka, dcera posuzované, [REDAKCE] – osobně, totožnost dle OP č. [REDAKCE]

zahájeno v 10,00 hodin

Do bytového domu jsem vpuštěna navrhovatelkou, dcerou posuzované. Posuzovaná můj příchod již očekává. Sedí v kuchyni, je usměvavá, vhodně a přiměřeně oblečená. Byt je čistý, vybaven starším nábytkem, ale udržovaný.

Vzájemně se představujeme, sdělují důvod návštěvy a hovořím o předmětu řízení. Pojmenování předmětu řízení v posuzované vyvolává stres, je nervózní, neklidná. K dotazu sděluje, že neví, na co by mohla soud potřebovat, obrací se pro vysvětlení na dceru, nepamatuje si, že s ní bylo o soudním řízení a podání návrhu hovořeno. Dcerou uklidněna. Z následné reakce obou je zřejmé, že s rodinou již situaci diskutovala, na něco si vzpomíná, důvěřuje dceři, když o tom ví ona, že je to v pořádku.

Posuzovaná pozorována v běžné komunikaci. Hovoří sama, někdy odpovídá spontánně, na dotazy většinou přilehavě. Při některých sděleních pozorována jasná přítomnost onemocnění, dle lékařské zprávy. Pozorována zejména ztráta krátkodobé paměti, výbavnost slov je snížena, orientuje se částečně osobami – má „taháky“ se jmény a denním režimem, místem orientovaná částečně ano.

V průběhu setkání prováděno podrobnější clearingové dotazování na kompetence v rozhodování a zjišťování míry potřeby podpory v oblastech každodenního života a rozhodování, dle metodiky k hodnocení potřeby podpory.

Hovořeno rovněž s navrhovatelkou, která sděluje, že rodina je ve spojení se sociálními službami. Organizací podporující lidi s demencí Dementia pro poskytování sociálního poradenství. Dále je posuzovaná zajištěna zdravotní domácí péčí, donáškou obědů. Pečovatelskou službu odmítá, ale rodina je schopna prozatím všechny úkony v péči o posuzovanou v domácnosti i doprovod k lékařům zajišťovat sama. Hovořeno rovněž o náhledu na hospodaření posuzované, kdy dcery posuzované mají přístup k jejímu bankovnímu účtu, disponují s příjmy matky, kontrolují výdaje. Omezeně je schopna se k tomu vyjádřit sama posuzovaná.

I s ohledem na to rodina uvažuje o možnosti využít mírnější opatření k podpoře posuzované. Návrh na omezení svéprávnosti a jen rozhodnutí jej podat pro ně bylo velmi emočně náročné, navrhovatelka se stydí, pláče. Uklidňována, podporována. Prodiskutovány možnosti mírnějších opatření, poskytnuto poradenství k praktickému dopadu na faktický život rodiny a posuzované možných rozhodnutí soudu. Předány informace o možné budoucí spolupráci i se sociálním

odborem Města Kladna v případě nutného zajištění posuzované seniorky. Rodina si přeje zachovat důstojné podmínky pro pobyt maminky v domě, žádosti do některých domovů v okolí již však podali, a to ještě v době, kdy se maminka této variantě nebránila a s podáním žádosti souhlasila. Dnes má posuzovaná k trvalému pobytu v zařízení odmítavý postoj. K dotazům soudu na toto téma se staví negativisticky, nemá zájem se k tomu více vyjadřovat.

Dotazem zjištěno, že rodina má velmi důvěrné a podporující vztahy, k situaci posuzované jsou obeznámeni všichni členové rodiny. Kvalita vztahu pozorována i mezi navrhovatelkou a posuzovanou v rámci clearingového šetření. Posuzovaná rodině a své dceři Pavle velmi důvěřuje, spoléhá na její podporu a pomoc, je ochotna ji přijímat. Rodina je aktivní, všichni členové jsou s posuzovanou v osobním i telefonickém kontaktu. Posuzovaná má ještě starší dceru, ta je rovněž o situaci maminky vyzkoumána, s maminkou je také v kontaktu.

Diskutována role procesního opatrovníka, zjištěno, že rodina je schopna zajistit procesního opatrovníka z řad dalších příbuzných. Označen syna navrhovatelky, pan [redacted], adresa [redacted], tel.: [redacted]. Tento by byl ochoten procesního opatrovníka pro řízení vykonávat. V rodině je případně ještě další vnučka posuzované, která by případně také do řízení jako procesní opatrovnice mohla vstoupit. S oběma byla situace diskutována v rámci rodiny.

Závěrem setkání shrnuty všechna zjištěná informace, přečteny poznámky v protokolu a clearingovému dotazování, sděleny předběžné závěry o rizicích a hodnocení jednotlivých oblastí, které budou předloženy soudkyni.

Posuzovaná již avizuje, že je z délky setkání unavená, informace, které sděluje ji vyčerpávají a stresují, přeje si, abych odešla.

Při loučení sděluje, že by mi ráda za moji společnost zaplatila. Nechce mě nechat odejít bez drobného příspěvku, přesvědčuje dceru, aby mi dala nějakou finanční odměnu, naléhá, sama se začíná shánět po stole po peněžence, financích.

skončeno v 11,30 hodin

Mgr. Martina Tatková Dis.
soudní sociální pracovnice

Příloha 4

Příklad zpráva A

Zpráva o hodnocení potřeby podpory při právním jednání

posuzovaná: jméno, příjmení, nar.: 22. 22. 2222

Metody, techniky, zdroje

Soudní sociální pracovnice využila k provedení mapování aktuální situace posuzované polostrukturovaného rozhovoru s paní [REDAKCE], s využitím metodiky pro soudní hodnocení potřeby podpory. Tento proběhl za přítomnosti dcery posuzované. Ve spojitosti s podklady spisové dokumentace, zejména lékařskou zprávou, zjišťuje soudní sociální pracovnice k posuzované informace podrobně zachycené v následujících oblastech.

Shrnutí

Posuzovaná paní [REDAKCE] je usměvavá seniorka, schopná navázat běžnou všednodenní komunikaci. S podporou pečovatelské služby a domácí zdravotní péče je aktuálně schopna žít sama v bytě. Podporu v péči o sebe neodmítá, je na ni dlouhodobě zvyklá. V právním jednání je podporována nejbližšími osobami, se kterými má důvěrné a pozitivní vztahy. Bez podpory a nápomoci nejbližších osob již samostatně nejedná, selhávala, proto již v minulosti předala některé pravomoci (například správu bankovního účtu a jednání s úřady či lékaři na své dcery). Těm maximálně důvěřuje, neověřuje jejich aktivity. Sama aktivně podporu nevyhledá. Raději by se rozhodla sama. Rodina je přesto zvyklá přirozeně poskytovat seniorce prostor participovat na rozhodování, případně ji minimálně informovat o jejich postupech. Soudní sociální pracovnice identifikovala u posuzované riziko spojené s vysokou mírou důvěřivosti, kdy posuzovaná je ochotna uzavřít smlouvu či uhradit i vyšší částky za podomní služby. V otázce právního jednání posuzovaná již dnes využívá neformální podporu rodiny, ta je nutná pro všechna rozhodování, sama by si ale o podporu spíše neřekla. Přítomna je vysoká míra důvěřivosti, na kterou nemá seniorka náhled. Vlastní náhled na své schopnosti je zkreslený. Rizika v sociální oblasti je rodina schopna velmi dobře minimalizovat, rodina využívá i podporu terénních služeb.

1. Jak posuzovaná komunikuje, orientace

Verbální i neverbální projevy posuzované jsou dobře čitelné, řeč je srozumitelná, tempo řeči je pomalé, projev celkově klidný. Odpovědi posuzované přiléhají pokládaným otázkám, komunikace je méně spontánně rozvíjena posuzovanou, je však plynulá a přehledná. Výbavnost některých slov je snížena. Během hovoru je občasné vhodné opakovat otázku, zjednodušit dotaz, pro lepší pochopení obsahu. Pozorován je odklon od některých témat. Seniorka vyhledává v komunikaci pro ni příjemná témata, která ji nezpůsobují stesk či melancholii. Je schopna sama určit, o kterém z témat hovořit

nebude, požádat o ukončení hovoru. Posuzovaná je, dle vyprávění a hodnocení přítomné dcery, ochotna a schopna komunikovat s rodinou, blízkými sousedy, kamarády. Celkový projev posuzované odpovídá obrazu rozvinuté demence, dle lékařských zpráv.

Posuzovaná má k dispozici tlačítkový telefon. Dokonce dva, na každém má předplacenou kartu jiného operátora. Telefon uzamčený PIN kódem dokáže otevřít, PIN je pro ni v jednoduché variantě. Telefonní číslo si již nevybaví, svoje ani rodinných příslušníků. Orientace v mobilním telefonu je úměrná věku a schopnostem. Paní [REDAKCE] si dokáže vyhledat telefonní číslo v seznamu kontaktů, přijmout i vytočit hovor, což prokazuje i během úkonu, kdy hovoří s volající kamarádkou. Komunikuje i krátkými SMS zprávami. Telefon dokáže nabít, vhodné ověřit blízkými, že tak učiní. Připomenout včasné dobití.

Další elektroniku a moderní techniku nevyužívá. Pouze poslouchá rádio, televizor sleduje jen zřídka. Píše čitelně, podepíše se.

Posuzovaná je částečně orientovaná osobami, vyjmenuje pouze s drobnými chybami rodinné vazby, členy nejbližší rodiny. Určí jménem obě dcery, hovoří o vnoučatech, pravnoučatech. Ke správnému určení osoby má na stole malé lístečky s vypsanými jmény. Posuzovaná je základně orientovaná časem. Dokáže určit roční období. Rozložení dne v hodinách dokáže popsat i vzhledem k rutinním denním činnostem. Stejně tak je orientovaná místem. Žije v Kladně, popíše nejbližší okolí domu, vybaví si jménem místa nákupních možností ve městě. Domnívá se, že by se nikdy v okolí svého bydliště neztratila. Ven však sama nechodí, pouze s doprovodem. Pohyblivost snižena, využívá hůlku.

2. Mapování klíčových oblastí života a prostředí člověka, životní podmínky

Posuzovaná žije sama v bytě, který má v osobním vlastnictví. Jedná se o menší byt se starším nábytkem, udržovaný v čistotě, pořádku. Tento udržuje rodina. Běžný drobný úklid je seniorka schopna zvládnout, i když je nedokonalý. S větším úklidem, prádlem, již nutná podpora. Rodina posuzované reflektuje množství nábytku a možnost ztíženého pobytu v bytě, případně vyšší riziko pádu. Paradoxně však díky špatné stabilitě při chůzi pomáhá nábytek k přidržení a usnadňuje přechody mezi místnostmi. Náklady na bydlení hradí za posuzovanou dcera. Paní [REDAKCE] si je vědoma potřeby hradit bydlení, nedokáže ale sdělit přesnou a správnou částku za bydlení. Doma se nebojí, do pobytové služby odejít sama nechce. Nepotřebuje to, dokáže se o sebe postarat ve svém vlastním bytě, s podporou rodiny. V tomto tématu pozorován zvýšený negativismus, snaha odejít z tématu.

Denní program posuzované je velmi monotónní a stabilní. Posuzovaná jej dokáže dobře popsat. Každý den ráno vstává posuzovaná sama, není vázána na přesnou hodinu. V sebeobsluze je samostatná. V době úkonu soudu byla vhodně oblečena, dostatečně. Přiznává, že volí pohodlné domácí oblečení, nemá zájem se více strojit, neudělala to ani kvůli návštěvě soudu. Oblečení je čisté, přiměřené počasí a denní době. Dokáže se umýt, učesat. Hygienu rovněž zvládne bez obtíží, samostatná. Dbá o svůj zevnějšek, dcera ji například pravidelně barví vlasy.

Posuzovaná ví, že ráno přichází zdravotní sestra, připravuje posuzované léky. Ty si paní [REDAKCE] dokáže pak již vzít sama. Je orientovaná v době užívání, ví, že bere léky pouze ráno. Medikaci si sama nepřipravuje, kontrolu nad užíváním zajišťuje právě každodenně zdravotnice z domácí péče.

Medikace je záměrně uzamčena ve skřínce v kuchyni. Posuzovaná zná důvody, respektuje, nesnaží se sama medikaci připravit, měnit. Sdělováno rodinou, že nebylo vždy zajištěno správné užívání, objevuje se obava z nadužívání či neužití při špatné orientaci. Současný systém podpory je funkční, paní [REDAKCE] s ním souhlasí a respektuje.

Posuzované je dováženo 3x týdně jídlo. Seniorka toto respektuje, ale nerada jej ohřívá. Přiznává, že někdy zapomene, protože je zabraná do svých volnočasových činností (luští osmisměrky, poslouchá country rádio). Jídlo tak často neohřívá, případně ohřáté nestačí sníst, jí většinou studené. Sama prosazuje, že to takto chce. Dostatečný příjem a pestrost stravy je kontrolován rodinou. Ta rovněž toleruje tento přístup posuzované, je zbytečné s ní o tomto diskutovat. Posuzovaná má dostatečnou výživu, stravování je kontrolováno i pravidelnými nákupy. Rodina již zná nákupní návyky a seznam přání posuzované, případně si seniorka sama zvolí, zda chce dokoupit nějaké „mlsky“. Přiznává, že potřebuje mlsat sladkosti. Miluje Tic Tac bonbonky, sušenky. Ví, že by se měla hlídat kvůli cukru, tolerováno, že nedokáže přesně korigovat, není život ohrožující. Respektuje ale rodinu a její pokyny, například nákup jen omezených balení apod.

Dlouhodobě je posuzovaná ve starobním důchodu. Dříve pracovala v běžných zaměstnáních jako účetní, ve vyšším věku jako pokladní. Má ráda svůj pořádek a srovnané věci. Toto ji velmi pomáhá překonat i současné potíže onemocnění (viz. „taháčky“, tedy pomocné kartičky se jmény, denními činnostmi), které má posuzovaná na kuchyňském stole. Pokud je sama, luští křížovky. Někdy ji navštíví kamarádka. Denně je v telefonickém nebo osobním kontaktu s dcerou, vnoučaty. Rodina ji zprostředkovává také kontakt s okolím, berou ji ven na nákupy, rodinné oslavy, návštěvy.

Posuzovaná otevřeně přiznává, že se příliš nezajímá o společenské dění. Zprávy nesleduje.

3. Vztahy, zdroje podpory

Posuzovaná je v hodnocení rodinných vztahů velmi pozitivní. Z vyprávění a pozorování během úkonu je zřejmé, že rodinné vztahy jsou vřelé, důvěrné, podporující. V průběhu úkonu pozorováno přirozené měkké oslovení, zdvořilý jmen, pozitivně laděný tón komunikace. Posuzovaná se na přítomnou dceru obrací i v komunikaci, pokud si není jistá správností svého sdělení, vyhledává potvrzení, povzbuzení. Toho se jí adekvátně a laskavě dostává.

Posuzovaná je v kontaktu se všemi nejbližšími příbuznými. Má dvě dcery. K oběma má vřelý vztah. Při výběru podpůrce preferuje mladší dceru Pavlu, ale pouze s ohledem na častější fyzickou přítomnost této dcery v domácnosti, není žádná jiná zjevná preference. Právě jí by volila pro funkci možného opatrovníka. Je její nejbližší osobou, důvěřují jí. Ví, že již dnes spravuje všechny její záležitosti, přestože ve spolupráci s ostatními členy rodiny. Posuzovaná i přítomná navrhovatelka hovoří o tom, že obě dcery mají s matkou vřelý vztah, osobní kontakty jsou pravidelné, stýká se celá i širší rodina. Posuzovaná má ještě žijícího sourozence, sestru. S tou si také pravidelně volají.

Pozitivní vztah má posuzovaná i ke všem svým vnoučatům. Pravnoučata vyjmenuje s obtížemi, již ne vždy správně zařadí příbuznost a konkrétní vazby.

Denně je v minimálně v telefonickém kontaktu s blízkou kamarádkou, někdy se také navštěvují. Mají vzájemně vyměněné i klíče od bytu, kdyby bylo třeba, důvěřují si.

Sousedy v domě pozná, hovoří s nimi při náhodných setkáních.

Využívá služeb domácí zdravotní péče sjednané lékařem. Hradí dovážku obědů. Obě služby zajištěny rodinou, nebylo přáním posuzované, přijala nakonec jako potřebné.

Posuzovaná byla v době úkonu v dobré náladě. Verbalizuje, že samota jí nevadí, vždycky se někdo objeví, kdo ji potěší. Umí se v dobré náladě „zdrojovat“ maličkostmi, hovoří o věcech, které ji dojmají a vyhledává je pro povzbuzení. Například sleduje každé dopoledne z okna ptáčka, který tam létá na větvičku stromu, ona s ním hovoří, má z toho vždy radost.

Posuzovaná se stala v posledních letech smířlivější, respektuje i příchod služeb do své domácnosti, což vždy odmítala. Vše ale musí být postupné a pomalé, stále více preferuje rodinu. Není například smířena s tím, že by musela v budoucnu využít služeb stálého pobytu v zařízení. V tomto tématu nechce nikdy setrvat, pozorován strach a obava při hovoru.

4. Jak reálně funguje rozhodování a podpora při rozhodování

Rozhodování, vlastní kompetence, právní jednání

Posuzovaná se sama označuje za soběstačnou a schopnou. Reálný náhled na úbytek kognitivních funkcí je omezený. Uznává jej jako přirozený vzhledem k věku, ovšem neguje přítomnost závažnějšího onemocnění, respektive nepřipouští možný negativní dopad nemoci na své samostatné působení.

S ohledem na zkreslený náhled na své fungování a rozhodování je hodnocení vlastních schopností optimističtější, než jaké jsou skutečné reálné možnosti fungování. Například sděluje, že by nikdy nepodepsala půjčku, nevystavila se podvodnému jednání, ověřila si důvěryhodnost určité osoby. Tyto informace však korigovány rodinou, v minulosti již došlo z důvodu důvěřivosti k nabízení neadekvátních finančních prostředků za služby.

Během úkonu ověřeno příkladem rovněž, kdy chtěla posuzovaná soudní sociální pracovníci zaplatit za návštěvu v domácnosti. Byla naléhavá v potřebě se odměnit za laskavý přístup soudní pracovnice. S ohledem na velmi dobré rodinné vztahy a zázemí je ale schopna tyto skutečnosti sdělit blízkým, vyprávět tyto zážitky, může být proto včas odhaleno. Z důvodu výše zmíněných dobrých vztahů je ochotna přijímat podporu rodiny, adekvátně k tomu již přirozeně přesunula některé své rozhodovací pravomoci a jednání v některých rozhodování na blízké členy rodiny. Je schopna přijmout korekci a uznává názor osoby, které důvěřuje.

Posuzovaná se samostatně a snadno rozhoduje o své osobě, o trávení svého denního času, respektována je volba jejích stravovacích návyků, výběru potravin. Podporu přijímá, dokonce ji vyhledává v situacích, kdy se necítí komfortně a není si jistá. Je schopna určit osoby (rodinné příslušníky), které k tomu využije a nebojí se je oslovit. Nejsou patrné okolnosti nebo situace, kdy by rodina zneužívala svého důvěrného postavení v očích posuzované seniorky, konflikty nejsou zaznamenány. Rodina popisuje změnu v přístupu posuzované, dříve byla posuzovaná v tomto urputnější, diskutovala, odmítala podporu. Nyní označuje dceru Pavlu jako pravou ruku, vždy jí hned zavolá, se vším se jí svěří, požádá o radu, informace netají.

Hospodaření s penězi a vlastními finančními prostředky, majetek

Posuzovaná má základní přehled o svých financích, majetku, zdrojích příjmů. Detailní informace ale nesdělí, přenechává na dceři. Označuje, že je majitelkou bytu, koriguje nabytí se sdělením rodiny.

Pobírá starobní důchod, ví, že je jí poukazován na její vlastní účet. Ale nezná přesné částky příjmů a výdajů. Identifikuje možnost hrazení přes účet formou trvalých příkazů, tyto spravuje dcera Pavla. Posuzovaná sama k nim podrobnosti nezná. Ví však o existenci výpisu účtu, nekontroluje ho příliš. Starší dcera má rovněž možnost sledovat pohyby na účtu, hospodaření posuzované je tak transparentní pro celou rodinu. Obě dcery mají plnou důvěru posuzované.

Paní [REDAKCE] se domnívá, že by půjčku nepodepsala ani nepotřebuje. Důvěřivost a bezbřehá potřeba se odvděčit za poskytnutou službu je ale přítomná, bez náhledu, trvá si na svém. Chce platit i soudní sociální pracovníci za návštěvu, protože byla milá a strávila s ní čas. Navrhovatelka označuje, že takové jednání je poměrně běžné, již se v minulosti stalo. Není přítomna korekce posuzované, zaplatí řemeslníkům, sestřičkám, jakmile vnímá pocit důvěry, tzv. „by se rozdala“.

Využívání veřejných a jiných služeb

Pro vyřizování svých záležitostí využívá zcela podporu rodiny. Smlouvy na zřízení služby podepíše na doporučení dcer, domácí zdravotní péči přijala na doporučení lékařky, žádala však rodina, ne sama posuzovaná.

Občanský průkaz má platný. Už si nevybaví, jak zařídila, dnes by žádala dceru, aby to s ní někdo zajistil, odvezl ji, pomohl s vysvětlením. Dnes již tak funguje, cítí se jistější s přítomností další osoby.

Zdravotní stav, medikace:

Posuzovaná zná jména lékařů, případně vybaví po nápoděbě dcery. Obvodní lékařka - MUDr. Sůvová. Dochází k ní, když je potřeba. Fyzicky poměrně v pořádku, není nutná pravidelná či častá akutní intervence lékařky. Zvýšený cukr, pouze na farmakoterapii, nutno hlídat. Lehce bagatelizuje, miluje sladkosti. O svém zdravotním stavu dokáže hovořit, ale je místy nutná nápoděba dcery. Ví o předepsané medikaci, názvy léků nevybaví. Plně respektuje, že jsou podávány zdravotnicí, díky tomu přirozená okrajová znalost a přehled.

Psychiatr MUDr. Čilík. S lékaři spíše již častější telefonická konzultace rodiny, není vždy nutná pravidelná návštěva, termíny a zajištění návštěvy zajišťuje rodina. Vždy přítomná blízká osoba, zejména dcera, vnoučata. Vhodné pro relativizaci stavu a také zajištění pochopení instrukcí.

Současná nálada posuzované je dobrá, hodnotí se jako veselá, bez problémů.

5. Kompetence posuzované

Posuzovaná zajišťuje všechny své současné záležitosti plně s podporou rodiny. V projevu i z pozorování je zřejmé, že seniorka je ovlivněna úbytkem kognitivních a exekutivních funkcí. Pozorována zvýšená důvěřivost, která již vedla v minulosti k možnosti újmy s finančním obnosem, který má k dispozici.

Posuzovaná byla edukována o současném řízení, jeho možném průběhu, náležitostech ve smyslu ustanovení procesního i hmotně-právního opatrovníka. Posuzovaná nechtěla informace přijímat, žádala o ukončení tohoto tématu hovoru. Nechce řešit tyto záležitosti soudem, stresuje jí to, necítí se nemocná a neschopná. Všechno zvládají v rodině, nerozumí, v čem by jí soud pomohl.

K omezení svéprávnosti se nechce vyjadřovat, postačuje ji současný stav. Pokud je žádána k volbě vhodné osoby, očekává, že by opatrovníkem byla dcera Pavla.

6. Další relevantní aspekty

Posuzovaná doposud nepotřebovala žádnou podporu soudu, nebyla využita žádná jiná oficiální podpůrná opatření. Majetkové poměry jsou již v rodině vypořádány.

7. Identifikace rizik a navrhovaná preventivní opatření

Na základě strukturovaného pozorování a rozhovorů s posuzovanou i rodinou jsou vytipována tato **rizika spojená s právním jednáním a jejich relevantnost:**

- **důvěřivost seniorky, možnost poskytnutí neadekvátní finanční odměny**

riziko zneužití seniorky je i s ohledem na její samostatné bydlení vyšší; hodnoceno jako vysoké i z důvodu, že je již z minulosti prokázán sklon posuzované k rizikovému chování; velmi důvěřivé chování seniorky sledováno i přímo při úkonu soudu, kdy navíc nebyla ani snaha o získání prostředků či prospěchu dané osoby (nebyla jí nabízena smlouva, výhoda) od seniorky, přesto jej posuzovaná sama nabízela finanční odměnu, opakovaně i přes aktivní odmítání

Dále vytipována tato **sociální rizika a jejich relevantnost:**

- **samostatné bydlení posuzované seniorky v domácnosti, riziko upadnutí, zanedbání osobní péče, výživy**

doposud bez projevených obtíží, hodnoceno jako riziko velmi nízké; seniorka neodmítá spolupráci se zdravotními a sociálními službami, smluvně zajišťováno ve spolupráci s lékaři a rodinou; díky spolupráci zajištěna každodenní kontrola zdravotního stavu posuzované; díky péči a starostlivosti rodiny není seniorka osamělá, rodina pečuje adekvátně stavu posuzované, ta přímou péčí rodiny neodmítá; přítomná navrhovatelka rovněž edukována v další možnosti podpory sociálního odboru Magistrátu města Kladna, soudem kladně hodnocena spolupráce s organizací

- **absence náhledu potřeby budoucí pobytové služby**

rodina v současné době velmi správně a dostatečně saturuje službami péči o seniorku v domácím prostředí, tato však vyžaduje určitou spolupráci a souhlas seniorky se vstupem služeb a pozitivní přijetí služby a jejich pracovníků; v případě budoucí náhlé potřeby umístění seniorky do zařízení,

např. ve chvíli náhlého propadu schopností posuzované je však možné, že logicky sama bude tuto potřebu negovat, respektive může být bez náhledu či neschopna zajistit umístění do pobytové služby podpisem smlouvy

dne 23. 10 2024

zpracovala: Mgr. Martina Tatková Dis.
soudní sociální pracovnice

Zpráva B

Záznam z hodnocení potřeby podpory při právním jednání – CLEARING

konaném dne 20.11.2025

posuzovaný, M....., nar. 00.00.0000

Metody, techniky a zdroje

Pro hodnocení míry potřeby podpory při právním jednání byly použity nástroje a techniky sociální práce, a to rozhovor, strukturované a popisné pozorování a aktivní naslouchání. Dalším zdrojem informací byla lékařská zpráva MUDr. [REDAKCE], č. 1. 3. Prioritně bylo hovořeno s posuzovaným a u navrhovatelky byly jeho sdělení ověřovány.

Shrnutí

M. je komunikativní dospělý muž, který se dokáže soustředit na kreativní činnosti, zejména malování a rukodělnou tvorbu, jimž se věnuje s velkým zaujetím a vytrvalostí. V domácím prostředí je schopen základní sebeobsluhy, jednoduchých každodenních a naučených činností, péče o psa. Samostatně cestuje jen v blízké okolí bydliště. Hlavním identifikovaným rizikem je nízká schopnost řešit krizové situace a absence podpory sociální služby. Zároveň vnímá svoje limity a vy kdy mu něco není komfortní nebo nevládl by (viz cesta do města, nebo mít děti). Potřebuje velkou podporu v oblasti právního jednání, ve financích, a v péči o zdravotním stavu a o to se sám zatím nezajímá. V současné době rodina mu tu podporu a servis kompletně zajišťuje.

Poučení a vysvětlení důvodu clearingu

Posuzovanému byl velmi zjednodušeně vysvětlen důvod rozhovoru, k čemu bude sloužit, jak bude využitý a jakým způsobem ho může získat. Posuzovanému byl vysvětlen institut omezení svéprávnosti a ustanovení opatrovníka, rovněž mu bylo vysvětleno, že tento institut neslouží jen k omezení práv, ale také, a to především, k ochraně jeho práv. Posuzovaný přikyvoval a se vším bezmezně souhlasil. Svými slovy nedokázal reprodukovat poučení ani vysvětlit důvod rozhovoru, uvedl, „že to bude takový kvíz“. Posuzovaný byl komunikativní a ochotně odpovídal na dotazy, jeho chování bylo velmi slušné a společenské.

1. Jak posuzovaný komunikuje, orientace

Při navázání kontaktu posuzovaný adekvátně reagoval na pozdrav, podal ruku a představil se jako M.. Jeho mluvený projev byl místy zastřený a srozumitelnost řeči byla kolísavá, v některých chvílích bylo nutné sdělení zopakovat, případně bylo sdělení upřesněno jeho sestrou. Na požádání byl schopen své odpovědi zopakovat. Posuzovaný uvedl, že si přeje být osloven jménem M.. Uvedl rovněž, že umí číst, ale už dlouho nic nečetl, dříve ho zajímala třeba historie.

M. používá dotykový telefon, prostřednictvím internetu si vyhledává a pustí písničky, např. od zpěváka Žbirky. Uvedl, že ví, kde písničky najít, „jsou někde schované na internetu“. Telefonické hovory je schopen přijímat pouze od známých telefonních čísel, která má uložená v telefonu. Cizí hovory nezvedá, myslí si, že by mu cizí lidé mohli ublížit, ale zkušenost s tím nemá. Elektronickou poštu nepoužívá a ani nepíše e-maily, SMS zprávy nebo chaty. V telefonu má u čísel uložená jména a nastavené rychlé předvolby, díky nimž je schopen telefonovat, samostatné vyhledávání čísel nezvládá.

M. se sám pohybuje pouze v blízkém okolí bydliště, kde chodí na procházky se psem. Do Valašského Meziříčí by sám necestoval, považuje to za velkou dálku (8 km), také mu nedělá dobře pohyb mezi auty. Orientace v neznámém prostředí je pro něj obtížná. Uvedl, že pokud by měl jet do Valašského Meziříčí, musel by jet autobusem a koupit si jízdenku, ale neví, jestli by to sám zvládl. Pokud by se ve Valašském Meziříčí ocitl sám, nedokázal by se podle svých slov vrátit zpět do Krhové.

V časové orientaci byl výrazně oslabený. Nebyl schopen určit aktuální datum, a to ani s použitím telefonu, neznal měsíc a s rokem váhal, nakonec uvedl rok 2025. Místní orientaci zvládl částečně, správně uvedl, že se nachází v obci Krhová, jako stát však označil Valašské Meziříčí. Uvedl, že bydlí s otcem, dříve s nimi žili ještě maminka, ale ta zemřela.

Ve většině případů doma sám nepobývá, pouze výjimečně a na krátkou dobu, maximálně dvě hodiny. V případě krizové situace (např. požár v bytě) nedokázal sdělit, co by udělal a jak se zachoval. Uvedl, že by si nebyl schopen přivolat žádnou pomoc. Klíče od domu u sebe nenosí, sám uvedl, že by je mohl ztratit. Pokud by se mu stalo, že by si zabouchl vstupní dveře z venku, uvedl, že by se pokusil rozbít dveře kamenem. Oprava dveří by podle jeho slov pak stála asi 100 000 Kč.

2. Mapování klíčových oblastí života a prostřední člověka, životní podmínky

M. uvedl, že bydlí v rodinném domě se svým otcem a sestra K. je navštěvuje. Nebyl schopen přesně uvést, jak dlouho v domě bydlí, pouze uvedl, že „dlouho“. Neorientuje se v otázce bydlení z hlediska právního, žádnou smlouvu nemá ani nerozumí tomu, o jaký typ smlouvy by se mohlo jednat a proč by byla potřeba. V domácnosti používá pouze základní a jednoduché spotřebiče, zejména mikrovlnnou troubu a varnou konvici. Dříve sledoval televizi, v současné době ji již nesleduje. Na přípravě obědů se podílí společně s otcem, kterému v kuchyni pomáhá.

Plánování běžných i významnějších záležitostí M. samostatně nezajišťuje. Neřeší objednávání k lékařům, plánování rodinných setkání, svátků ani narozenin. Tyto záležitosti za něj organizuje sestra K., případně otec nebo manžel K. Denní režim má ustálený – ráno vstane, provede základní hygienu a celé dopoledne se věnuje kreslení a rukodělné tvorbě. Maluje na plátno, drátkuje, tyto činnosti ho velmi baví a dokáže se jim věnovat až pět hodin denně. Některé své výrobky během rozhovoru také ukazoval. Plně se stará o svého psa – zajišťuje krmení i venčení, ale péči o veterinární ošetření již není schopen sám zajistit.

M. na dotaz s pomocí sestry uvedl, že studoval na integrované sklářské škole, kam docházel přibližně dva roky. Sestra uvedla, že školní docházka byla ukončena kolem roku 2000. Od té doby zůstává doma a odmítá kamkoliv docházet. Nevyužívá ani služby sociální rehabilitace. Sám uvádí, že mu vyhovuje být doma, vyrábět a starat se o psa a že mu tento způsob života stačí. Další sociální kontakty aktivně nevyhledává. Z domácích prací zvládá základní péči o prádlo, také pomáhá s přípravou dřeva a jednodušších prací kolem domu.

V oblasti zdravotní péče uvedl, že nemá žádné odborné lékaře. Dochází pouze k zubaři, ale neví, kde přesně a kdy byl naposledy. Nepamatuje si, kdy byl naposledy u praktického lékaře, pouze uvedl, že jednou byl vyšetřen kvůli potížím se srdcem. Neorientuje se v pojmu souhlas s poskytováním zdravotních služeb, neví, co tento pojem znamená ani jak by v takové situaci postupoval, uvedl, že by to pro něj bylo velmi náročné. Žádné léky neužívá.

3. Vztahy, zdroje podpory

Jako své nejbližší osoby označil M. sestru K. a jejího manžela, dále uvedl otce. Po pobídnutí sestry doplnil ještě její děti – Š., J. a K. S otcem žije ve společné domácnosti v rodinném domě, každý z nich má svůj vlastní pokoj. Sestra K. za nimi dojíždí z Prahy na návštěvy. Další blízké osoby již nepojmenoval, a to ani kamarády, uvedl, že jeho největším kamarádem je pejsek.

M. uvedl, že pokud by něco potřeboval nebo by se něco stalo, obrátil by se v první řadě na sestru K. Se svým otcem podle svých slov o věcech moc mluvit nejde, to by už raději řekl manželovi sestry. Na dotaz, zda má z někoho strach, uvedl, že se bojí loutek, těch se bojí.

Sestra M. při dotazu na jejich soužití uvedla, že je velmi hodný, citlivý a snadno ovlivnitelný. Uvedla také, že v případě, kdyby se s otcem něco stalo, jsou připraveni přestěhovat M. do Prahy. Na tuto informaci M. reagoval pokýváním hlavy. V Praze by měl k dispozici vlastní byt, který sestra K. zakoupila.

Z rozhovoru vyplynulo, že M. je sociálně zakotven především ve své nejbližší rodině, konkrétně u sestry a jejího manžela. Další sociální kontakty aktivně nemá. Na doptání uvedl, že chodí rád do místní jednoty, kde si může popovídat s prodavačkami. Žádné sociální služby nevyužívá a odmítá je. V případě, že by ho na ulici oslovil cizí člověk, uvedl, že by mu řekl, ať si „trhne“.

4. Jak reálně funguje rozhodování a podpora při rozhodování

Rozhodování a právní jednání

V oblasti rozhodování a administrativy se M. neorientuje. Na poštu nechodí, dopisy nechce přijímat, pokud nějaké obdrží, předává je otci nebo sestře. Při kontaktu s pošťákem je schopen podepsat převzetí zásilky, ale nerozumí tomuto úkonu a ani jeho obsahu. Uvádí, že si přeje, aby veškeré tyto záležitosti zajišťovala sestra K., protože je tím přehlcený a nevyzná se v tom.

K otázce manželství uvedl, že se ženit nechce, protože by žena chtěla děti a přídavky a on by se o dítě a nedokázal postarat, raději chce mít psa. Sestra doplnila, že na M. jsou uzavřeny smlouvy na internet a pevnou linku a že je pravděpodobné, že tyto smlouvy dříve i podepisoval.

M. neví, jak by si vyřídil občanský průkaz, ani neví, jak a kdo mu vyřizoval důchod. Nedokázal by vyplnit složenku, ani si vyřídit záležitosti na poště nebo úřadu bez pomoci.

Hospodaření s penězi a majetkové záležitosti

V oblasti financí má M. vlastní účet, peníze ho nezajímají, uvádí, že „peníze kazí charakter“. Nevěděl o tom, že pobírá důchod, nepamatuje si jeho vyřizování ani co se z něj hradí, nemá představu o jeho výši. Kapesné dříve měl, nyní nemá, v případě potřeby mu peníze dá otec. Rozpozná bankovky 200 Kč a 500 Kč, jeho představy o cenách a nákladech jsou nereálné (za bydlení se platí 9 999 Kč, na obyčejné auto by potřeboval 4,5 milionu, za 500 Kč si koupí více Tatranečků). Neví, co je platební karta, nikdy ji nepoužil. Nakupuje pouze v místním obchodě Jednota základní věci. Veškeré jeho finance jsou ukládány na účet, nejsou využívány. Nemá žádnou smlouvu o úhradě nákladů na bydlení a stravu, vše hradí otec.

Využívání veřejných a jiných služeb

Posuzovaný není schopen si samostatně vyřizovat své osobní záležitosti u žádných institucí, nepovažuje to ani za potřebné, aktivně si o tyto záležitosti nezajímá a spoléhá především na sestru K.

5. Kompetence posuzovaného

Za posuzovaného v dřívější době vše vyřizovala jeho matka, po jejím úmrtí pak převzala tyto povinnosti jeho sestra K. Posuzovaný je zvyklý být doma, ve svém bezpečném prostředí, ven vychází jen do okolí domu, případně do Jednoty, kde to velmi dobře zná. Matka v době, kdy o M. pečovala ho nijak nepodporovala v rozvíjení dovedností běžného života – nacvičit jednoduchou jízdu autobusem, sepsat

nákup, brát ho k vyřizování jeho osobních záležitostí. M. je tak izolovaný od svých vrstevníků a interakcí s širším sociálním prostředím, odmítá jakoukoliv aktivitu v rámci sociální rehabilitace.

M. je schopen se dostavit k jednání soudu, ale raději tam nechce jít, je to pro něj výstup z jeho bezpečné zóny.

6. Další relevantní aspekty

Posuzovaný odmítá docházet do služeb sociální rehabilitace a být v interakci se svými vrstevníky ani rozvíjet si dovednosti běžného života. V případě, že nebude moci bydlet se svým otcem, sestra K. přestěhuje M. do Prahy, kde má koupený byt a ve kterém by byl M. schopen s její podporou bydlet. M. je s tímto obeznámen, přikyvoval.

Posuzovaný nemá žádnou specifickou ochranu majetku a žádný movitý či nemovitý majetek nevlastní. Na účtu má naspořené peníze.

Co se týká krizových situací, např. když by byl posuzovaný doma sám a vznikla by nenadálá situace, sám říká že by zpanikařil a nevěděl, co má dělat. Bylo doporučeno nacvičit volání o pomoc a chování v nenadálých situacích a praktické nácviky postupů. (uteče pes, zabouchne si hlavní dveře, vznikne požár, praskne voda, vyskytnou se nenadálé zdravotní obtíže u otce apod.)

7. Identifikace rizik a navrhovaná preventivní opatření

Na základě strukturovaného pozorování a rozhovoru s posuzovaným jsem identifikovala tato **rizika spojená s právním jednáním**:

- Posuzovaný se neorientuje ve financích, příjmech ani výdajích, zatím nerozvíjel schopnost plánovat hospodaření s penězi ani kontrolovat finanční závazky.
- Posuzovaný nedokáže samostatně vyhodnotit svůj zdravotní stav, potřebuje podporu při plánování lékařského ošetření a porozumění zdravotnických informací.

Dále jsem identifikovala tato **sociální rizika**

- Posuzovaný neumí adekvátně reagovat v krizových a mimořádných situacích.
- Posuzovaný má velmi omezené sociální kontakty, je výrazně závislý na úzkém okruhu blízkých osob. Ti, které považuje za nejbližší (sestra a její manžel), žijí daleko.
- Posuzovaný potřebuje trvalou podporu k tomu, aby se dokázal samostatně obstarat v běžném životě.

Doporučení a možná preventivní opatření

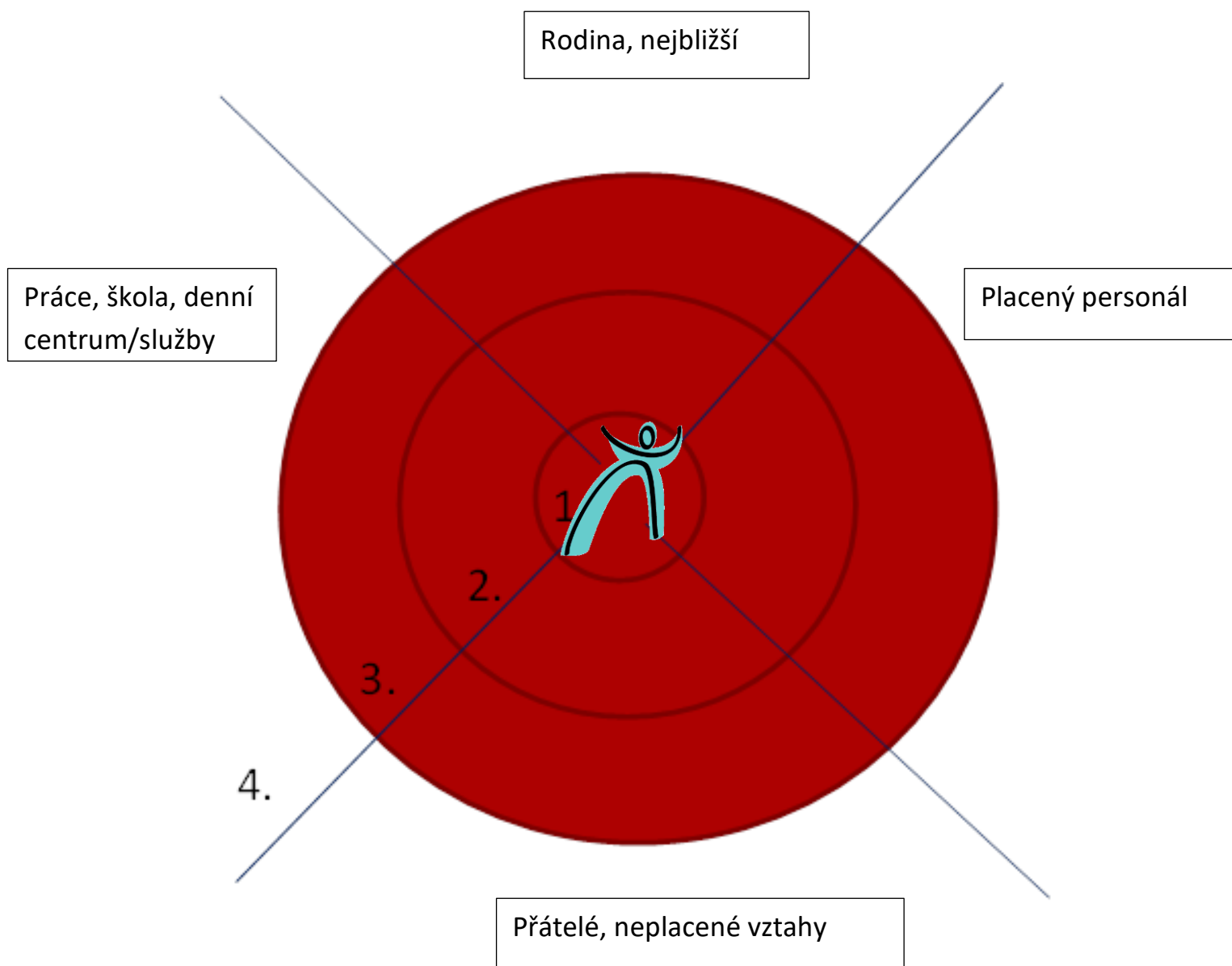
- Ustanovení opatrovníka v oblasti majetkové, administrativní, dávkové, smluvní, zdravotní a úřední.
- Prakticky nacvičit postupy M. v nejpravděpodobnějších krizových a rizikových situacích (přivolání pomoci, náhradní klíč od vstupních dveří při zabouchnutí, útěk psa, zdravotní komplikace otce apod.)

- Pokusit se M. aktivovat a podpořit k využívání služeb sociální rehabilitace – ve Valašském Meziříčí je možno využít služby organizace Amica a Atta. Zároveň by došlo k podpoře rozvoje dovedností u činností běžného dne a interakce s vrstevníky.

Mgr. Kateřina Pomková
soudní sociální pracovník

Příloha 5

Mapování vztahů

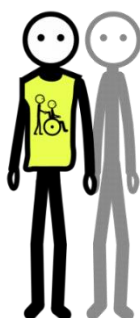

Piktogramy

Databáze piktogramů k stažení zdarma: <https://arasaac.org/pictograms/search>

ARASAAC nabízí grafické a materiální zdroje přizpůsobené licenci Creative Commons (BY - NC - SA) pro usnadnění komunikace a kognitivní přístupnosti pro všechny lidi, kteří kvůli různým faktorům (autismus, duševní postižení, nedostatek jazykových znalostí, starší lidé, atd.), v těchto oblastech působí vážné potíže, které brání jejich začlenění do oblastí každodenního života.

Například:

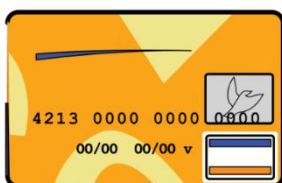
ASISTENT

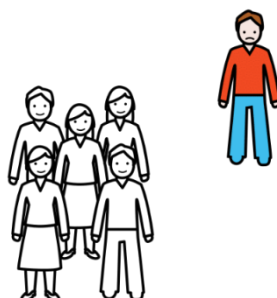
DOKTOR

NÁVŠTĚVA

KREDITNÍ KARTOU

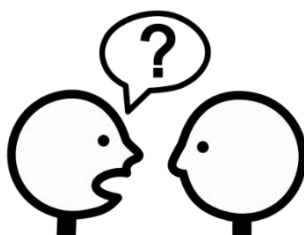
OSAMĚLÝ

PROCHÁZKA

BYT

ZEPTAT SE

POMOC V DOMÁCNOSTI